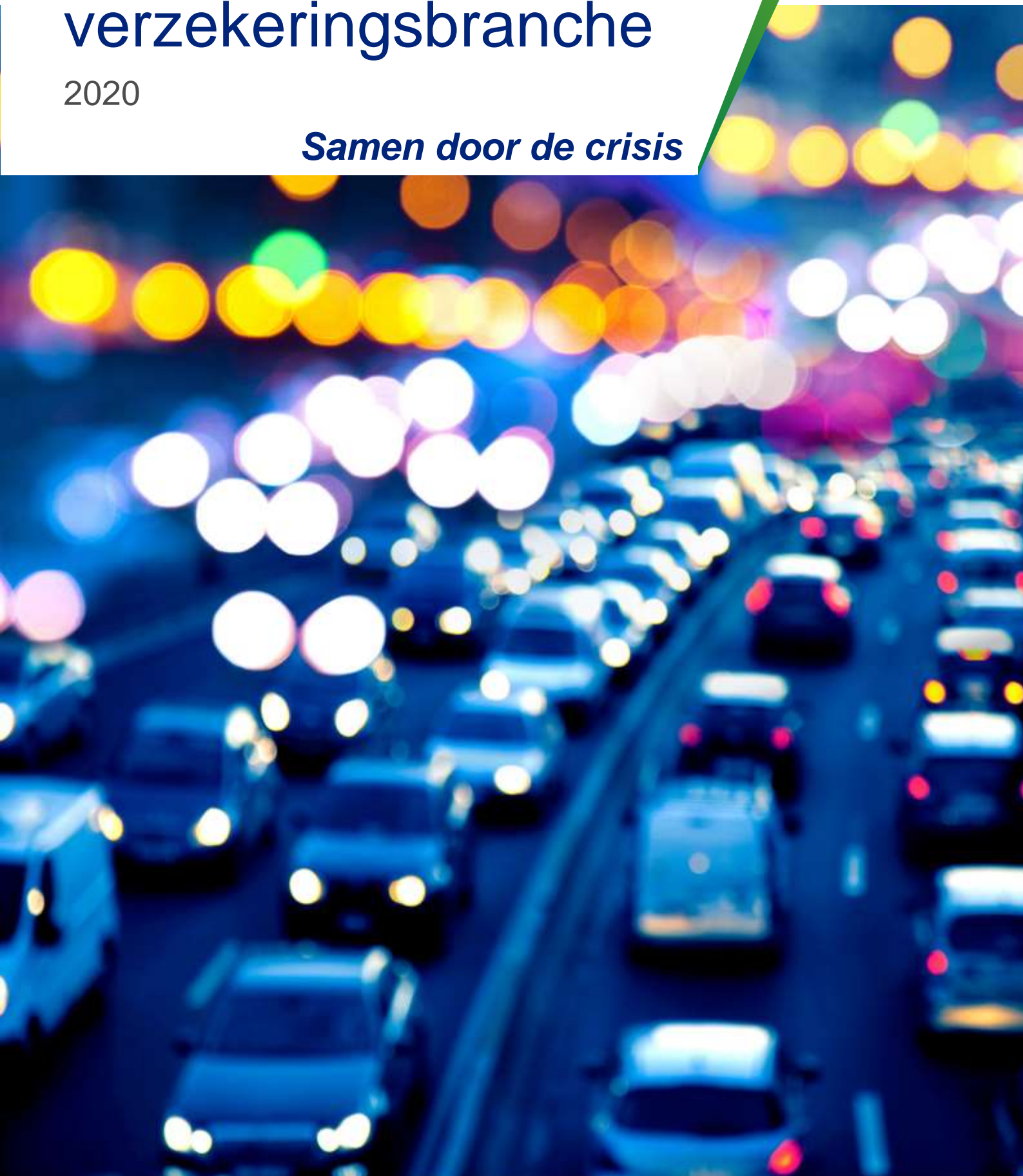

Financieel jaarverslag verzekeringsbranche

2020

Samen door de crisis

VERBOND VAN VERZEKERAARS

Voorwoord

Voor u ligt het Financieel jaarverslag met daarin de belangrijkste resultaten van de verzekeringsbranche over 2020. Een verslag met cijfers, maar ook met achtergronden en verklaringen bij die cijfers. Hiermee wil de verzekeringssector inzicht bieden in de maatschappelijke rol van de sector, en de belangrijkste ontwikkelingen, en in beeld brengen hoe de branche ervoor staat. Dit jaarverslag is opgesteld door het Data Analytics Centre (voorheen CVS).

2020 was het jaar dat wereldwijd de geschiedenisboeken in zal gaan als het coronajaar. Hoewel een pandemie altijd tot de mogelijkheden behoort, leek de wereld – ook dicht bij huis – matig voorbereid op de enorme gevolgen van corona. Volle ziekenhuizen, afgeschaalde reguliere zorg, reisverboden, gesloten verpleeghuizen, scholen, winkels en kantoren, bezoekverboden en de 1,5 meter persoonlijke afstand hadden een grote economische en sociale impact op de maatschappij.

In 2020 waren risico's sterk afwijkend van wat tot nu toe gebruikelijk was. Enerzijds werd minder met de auto gereden, minder met vakantie gegaan en waren mensen minder van huis door lockdowns en thuiswerken. Anderzijds overleden meer mensen, was het ziekteverzuim hoger, nam het gebruik van thuisbezorging fors toe en was er meer schade als gevolg van annuleringen, aansprakelijkheid en rechtsbijstand. Verzekeraars zijn echter op dagelijkse basis bezig met het inschatten en mitigeren van (ook nieuwe) risico's. Daarnaast hebben zij hun maatschappelijke rol gepakt door te helpen de gevolgen van de coronacrisis te verlichten. Zo zaten door gedeeltelijke sluiting van het luchtruim vele duizenden Nederlandse reizigers vast in andere landen. Verzekeraars hebben samen met onder andere het ministerie van Buitenlandse Zaken het initiatief genomen deze reizigers terug te brengen naar Nederland. Verder is onder meer (financiële) steun geboden aan de stichting die zorgverleners helpt die ziek zijn geworden door geleverde coronazorg, zijn er regelingen getroffen om betalingsproblemen te voorkomen of te verzachten en zijn dekkingen versoepeld. Ook in 2021 doen verzekeraars weer hun best om de maatschappij op gang te helpen. Zo nemen zij bijvoorbeeld ook hun rol in georganiseerde testvakanties en bij het helpen van ondernemers met financiële problemen.

Corona heeft dus ook duidelijk zijn weerslag op verzekeraars. Daarnaast was 2020 ondanks de dip in het voorjaar een redelijk beursjaar. Ook is de rente weer verder gedaald, maar was dat minder sterk en minder onverwacht dan in 2019. Ondanks de bijzondere situatie in 2020 bleef de dienstverlening van verzekeraars overeind en hebben zij hun steentje bijgedragen aan de samenleving door mensen en bedrijven te helpen met het omgaan met risico's en waar nodig ook extra hulp te bieden. Verder bleef de solvabiliteit goed overeind en heeft de sector ook in 2020 het vertrouwen daarin weten te behouden.

De leden van het Verbond hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het tot stand brengen van dit verslag, in het bijzonder:

- Sjoerd Laarberg (commissie Data Analytics, Allianz)
- Folkert Clemens (commissie Data Analytics, Nationale-Nederlanden)
- Sven Dijkshoorn (commissie Data Analytics, a.s.r.)
- Pieter Feenstra (commissie Data Analytics, Achmea)
- Marcel Moons (commissie Data Analytics, Goudse)
- Gilbert Pluym (commissie Data Analytics, Onderlinge 's-Gravenhage)
- Hans Visser (commissie Data Analytics, Athora Netherlands)
- Wim Hekstra (AEGON)
- Lucas Kuijsters (Achmea)

Ik hoop dat dit jaarverslag in uw informatiebehoefte voorziet.

Harold Herbert,
directeur

Inhoud

Voorwoord	1
Samenvatting	3
Summary	4
1 Inleiding	5
1.1 Verantwoording	5
1.2 Representativiteit	5
1.3 Premievolume Nederlandse verzekeringsmarkt	5
1.4 Leeswijzer	6
2 Economische ontwikkelingen	7
2.1 De wereldeconomie	7
2.2 De Nederlandse economie	7
2.3 Beleggingen	9
2.4 De verzekeringsmarkt in 2020	12
3 Schadeverzekeringen	16
3.1 Algemeen	16
3.2 Herverzekering	17
3.3 Motor	17
3.4 Brand	19
3.5 Transport	22
3.6 Aansprakelijkheid	23
3.7 Rechtsbijstand	23
3.8 Reis	24
4 Inkomen en Zorg	26
4.1 Algemeen	26
4.2 Inkomen	26
4.3 Zorg	30
5 Levensverzekeringen	31
5.1 Algemeen	31
5.2 Individueel	33
5.3 Productie Individueel	35
5.4 Collectief	36
6 Afsluitend	39
Verklaring begrippen	40

Samenvatting

Het jaar 2020 is het jaar van de coronapandemie waarin zowel samenleving als economie in een voor velen ongekende situatie terecht kwam. Volle ziekenhuizen, gestrande reizigers en gesloten bedrijven hebben enorme impact. Naast reguliere dienstverlening hebben verzekeraars dit jaar extra bijgedragen bijvoorbeeld door te helpen bij de repatriëring van reizigers en door besmette zorgmedewerkers financieel te ondersteunen. Economisch is 2020 voor veel sectoren een slecht jaar met negatieve groei, meer werkloosheid en verdere verlaging van de rente. In de verzekeringssector ontwikkelen omzet en resultaat zich verschillend per onderdeel. Beide staan al geruime tijd onder druk door scherpe (onderlinge) concurrentie en lage rente. De belangrijkste effecten van corona zijn dalende reisomzet, stijgend ziekteverzuim en oversterfte, maar bijvoorbeeld ook minder inbraken. Daarnaast komen mogelijk nog gevolgen van mentale klachten, uitgestelde zorg en long COVID.

Schadeverzekeringen

Schadeverzekeraars helpen klanten jaarlijks bij gemiddeld zo'n 100.000 branden, 300.000 waterschades en een miljoen schades aan voertuigen. De coronacrisis heeft duidelijke verschillen veroorzaakt binnen Schade. Minder rijden, meer thuis, weinig reizen, meer (thuis)bezorging, aansprakelijkheids- en rechtsbijstandsschade hebben alle hun eigen invloed op de risico's en de cijfers. Per saldo leidt dit voor totaal Schade tot een toename van het resultaat in 2020. Ook het premievolume neemt in 2020 toe.

Inkomen en Zorg

Op het gebied van Inkomens- en Zorgverzekeringen helpen verzekeraars meer dan honderdduizend klanten aan vervangend inkomen bij ziekte en arbeidsongeschiktheid en ondersteuning bij duurzame re-integratie. Toename van het ziekteverzuim, mede door corona, leidt tot een hogere schadelast. Bij zowel Inkomen als Zorg stijgt de omzet. Het resultaat daalt bij Inkomen, maar stijgt bij Zorg.

Levensverzekeringen

De markt voor levensverzekeringen krimpt al jaren. De omzet daalt met 7 procent, deels door de opkomst van Premiepensioeninstellingen (PPI's) die vaak onderdeel zijn van een verzekeringsbedrijf, maar buiten deze cijfers vallen. Samengevoegd is wel groei zichtbaar op pensioengebied. De lage rente zorgt voor toename van voorzieningen. Het technisch resultaat in procenten is op het niveau van 2018. Het overall (netto) resultaat is wel gedaald. Het gevolg van oversterfte door corona lijkt vooralsnog beperkt, maar heeft uiteraard wel geleid tot een toename van uitvaarten en persoonlijk leed.

Tabel 1 Resultaat verzekeringsbranche 2020

	Premievolume ¹		Netto combined ratio ²	Resultaat ²				
	2020			2016	2017	2018	2019	2020
	€ mrd	% groei t.o.v. 2019	2020	% verdiende premie				
Totaal Schade	14,4	4	91	-3	2	3	5	9
• Motor	5,8	5	94	-10	-5	1	2	7
• Brand	4,4	5	84	-5	5	0	8	14
• Transport	0,8	15	83	9	8	5	6	15
• Overige	3,4	-1	98	7	8	10	5	3
Totaal Inkomen & Zorg	54,1	3	100	0	-1	2	1	1
Totaal Leven	12,4	-7	n.v.t.	15	12	22	16	23
Totaal	80,9	2	n.v.t.	2	2	6	7	6

¹ Premievolume (bruto verdiende premie) van de directe binnenlandse tekening, de indirecte binnenlandse tekening en de directe buitenlandse tekening.

² Technisch resultaat na rente en na herverzekering, maar voor afdracht van vennootschapsbelasting, uitgedrukt in een percentage van de bruto verdiende premie. Netto combined ratio is schade + kosten als procenten van de premie.

Summary

The year 2020 is the year of the corona pandemic in which society and the economy ended up in an unprecedented situation that many people never witnessed before. Full hospitals, stranded travelers and closed companies have a huge impact. In addition to rendering their regular services, insurance companies have made extra contributions this year by helping with the repatriation of travelers and providing financial support to care workers who were infected by the corona virus.

Economically, 2020 is a bad year for many sectors with negative growth, more unemployment and a further decrease of the interest rate. In the insurance sector revenue and results show different trends per line of business. Both revenue and result have been under pressure for quite some time mainly due to fierce (mutual) competition and low interest rates. The most important effects of corona are reduced income from travel, increasing absenteeism and excess mortality, but, for instance, also fewer burglaries. In addition, there may be possible consequences of mental problems, deferred care and long COVID.

Non-life insurance

Each year, non-life insurers assist clients with, on average, 100,000 fires, 300,000 cases of water damage and one million damages to vehicles. The corona crisis caused distinct differences within the Non-life sector. Less driving, more working from home, few travels, more (home) deliveries, liability and legal assistance claims all have their own impact on the risks and the financials. On balance, this leads to an increase in the 2020 result for the entire Non-life sector. The premium volume also rises in 2020.

Health and Income insurance

In the field of Income and Health insurance, insurers help more than one hundred thousand clients with replacement income in case of illness and disability and support with sustainable re-integration. Increased absenteeism, due, in part, to corona leads to a higher claims burden. Revenue increases both for Income and Health insurance. The result declines for Income insurance, but increases for Health insurance.

Life insurance

The market for life insurance has been shrinking for years. Revenue falls by 7 per cent, due, in part, to the emergence of Premium pension institutions (PPIs) which are part of an insurance company, but not included in these financials. On combined basis, there is some growth visible in the field of pensions. The low interest rate causes an increase of the provisions. In per cent, the technical result is at the level of 2018. However, the overall result has decreased. The effect of excess mortality due to corona appears to be limited for the time being, but it has, of course, led to an increase in funerals and personal suffering.

Table 1 Results insurance sector 2020

	Premium volume ¹		Net combined ratio ²	Result ²				
	2020			2016	2017	2018	2019	2020
	€ bn	% growth compared to 2019	2020	% earned premiums				
Total Non-life	14.4	4	91	-3	2	3	5	9
• Motor vehicles	5.8	5	94	-10	-5	1	2	7
• Property	4.4	5	84	-5	5	0	8	14
• Marine, Transport, Aviation	0.8	15	83	9	8	5	6	15
• Other	3.4	-1	98	7	8	10	5	3
Total Income and Health	54.1	3	100	0	-1	2	1	1
Total Life	12.4	-7	n.a.	15	12	22	16	23
Total	80.9	2	n.a.	2	2	6	7	6

¹ The premium volume (gross earned premiums) of the direct domestic turnover, indirect domestic turnover and direct foreign turnover.

² Technical result after interest and after reinsurance, but before the deduction of corporation tax, expressed as a percentage of the gross earned premiums. Net combined ratio reflects benefits + costs as a part of premiums.

1 Inleiding

1.1 Verantwoording

Dit jaarverslag bevat een terugblik op de financiële ontwikkelingen in de Nederlandse verzekeringsbranche over het jaar 2020. Het verslag is opgesteld door het Data Analytics Centre (DAC), voorheen Centrum voor Verzekeringsstatistiek (CVS), het data-analyse- en onderzoeksbureau van het Verbond van Verzekeraars.

Resultaten worden veelal uitgedrukt in een percentage van de bruto verdiende premie. Alle premiebedragen zijn exclusief assurantiebelasting. De hier gepresenteerde resultaten zijn de zogenaamde technische resultaten inclusief herverzekering, maar vóór afdracht van vennootschapsbelasting. De berekeningen zijn gebaseerd op een panel van verzekeraars, maar alle uitkomsten zijn opgeschaald naar de omvang van de gehele Nederlandse verzekeringsbranche. Vanwege de omvang van het panel is de ophoging voldoende betrouwbaar om uitspraken over de gehele markt te kunnen doen.

De genoemde cijfers in dit jaarverslag over voorgaande jaren kunnen op bepaalde punten afwijken van de cijfers zoals vermeld in eerdere jaarverslagen. De belangrijkste redenen hiervoor zijn bijstellingen op oude jaren, veranderingen in panelsamenstelling en gewijzigde verslagleggingsregels. Daarnaast zijn de cijfers in 2018 met terugwerkende kracht aangepast om de marktomvang nauwkeuriger weer te geven (zie paragraaf 1.3). De gepresenteerde cijfers zijn afkomstig van het DAC, tenzij anders vermeld.

1.2 Representativiteit

De financiële gegevens van schadeverzekeraars zijn gebaseerd op 86 procent van de Nederlandse verzekeringsmarkt, gemeten naar premievolume. De resultaten zijn afkomstig van de statistiek Financiële Jaarcijfers Schade & Inkomen, waarvoor het DAC jaarlijks schadeverzekeraars enquêteert, die in Nederland werkzaam zijn. De resultaten die in het hoofdstuk Schadeverzekeringen gepresenteerd worden, hebben betrekking op alle schadeverzekeringen (exclusief Zorg en Inkomen), namelijk verzekeringen voor motorrijtuigen, brand, transport, aansprakelijkheid, rechtsbijstand en reis.

De financiële gegevens van Zorg zijn cijfers van DNB over de gehele markt. De cijfers van Inkomen komen uit de statistiek Financiële Jaarcijfers Schade & Inkomen van het DAC en zijn gebaseerd op 90 procent van de markt, gemeten naar premievolume.

De financiële gegevens over levensverzekeraars zijn gebaseerd op 96 procent van de Nederlandse verzekeringsmarkt, gemeten naar premievolume. De resultaten zijn afkomstig van de statistiek Financiële Jaarcijfers Leven, waarvoor het DAC jaarlijks levensverzekeraars die in Nederland werkzaam zijn enquêteert.

1.3 Premievolume Nederlandse verzekeringsmarkt

Met ingang van het jaarverslag 2018 geven de cijfers met terugwerkende kracht de cijfers weer van verzekeraars die actief zijn in Nederland en niet alleen meer die onder toezicht staan van de Nederlandse toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB).

De premievolumes voor de Nederlandse markt zijn vastgesteld op basis van jaarverslagen van verzekeraars, gegevens uit de twee DAC-statistieken Financiële Jaarcijfers Schade & Inkomen en Financiële jaarcijfers Leven, Solvency Financial Condition Reports en de openbare staten van DNB. De markt cijfers over het premievolume voor de Nederlandse markt zijn daarmee voor verzekeraars de beste basis om hun marktaandeel binnen Nederland vast te kunnen stellen.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat kort in op algemene economische ontwikkelingen die mede van invloed zijn op de resultaten van de verzekeringsbranche. Daarna wordt in hoofdstuk 3 het resultaat van de diverse schadeverzekeringen toegelicht, waarbij we ook stilstaan bij de impact van herverzekering. Hoofdstuk 4 bevat een toelichting op de markt van zorg- en inkomensverzekeringen. In hoofdstuk 5 wordt verslag gedaan van de financiële ontwikkelingen op de markt voor levensverzekeringen, met aandacht voor de ontwikkeling van het premievolume, de nieuwe productie en het resultaat. Het verslag eindigt met een afsluiting en een verklarende lijst van begrippen.

In dit jaarverslag zijn vijf portretten geplaatst van mensen die vanuit werk of privé te maken hebben gehad met corona. Het geeft een beeld van de mens achter de cijfers

2 Economische ontwikkelingen³

2.1 De wereldeconomie

Het economische beeld werd voor 2020 voor de hele wereld vooral bepaald door de coronacrisis. De groei was al een aantal jaren aan het afnemen, maar sloeg door de gevolgen van de getroffen maatregelen om de crisis te bestrijden om in een krimp van 4 procent. Een dergelijke afname hebben we in dit millennium niet eerder gezien en gaan we naar verwachting op korte termijn ook niet meer terugzien. Voor 2021 en 2022 wordt namelijk weer een groei verwacht van 4,8 procent in 2021 en 4,2 procent in 2022, die mede wordt gedreven door inhaaleffecten. Uiteraard is dit wel afhankelijk van het verdere verloop van de coronacrisis, vooral van het tempo en de mate waarin de maatregelen versoepeld of zelfs opgeheven kunnen worden.

De economische groei van de Verenigde Staten (VS) kwam over 2020 uit op -4,3 procent. Deze daling was nog sterker geweest zonder het aangenomen steunpakket. Ook de daling van het aantal coronabesmettingen en de versoepelingen van de beperkende maatregelen droegen daaraan bij en zorgen ervoor dat de economische groei in 2021 en 2022 naar verwachting weer krachtig zal zijn. De kans op handelsspanningen met China en de EU is door de nieuwe regering afgenomen, maar er blijft op dit vlak een flink aantal gevoelige onderwerpen bestaan waardoor de handelsrelaties nog steeds onder druk staan.

Ook in Azië zijn de gevolgen van de coronacrisis zichtbaar, maar desondanks slaagden enkele landen er toch in te groeien. Zo kwam de economische groei van China over heel 2020 uit op 2,3 procent. Dit komt onder andere doordat de coronamaatregelen konden worden beperkt tot regionale ingrepen, die snel tot resultaat leidden. Tezamen met een ruim begrotingsbeleid leidde dit tot een spoedig herstel van de binnenlandse bestedingen en van de export. De Japanse economie kromp in 2020 met 4,8 procent, maar in het laatste kwartaal vond een omslag plaats naar sterke groei, waardoor de vooruitzichten voor 2021 positief zijn.

Het eurogebied ondervond sterke gevolgen van de coronapandemie. Waar in andere landen in het laatste kwartaal weer economische groei kon plaatsvinden, zorgde een tweede coronagolf er in Europa voor dat de economie bleef krimpen. De krimp kwam hiermee over heel 2020 uit op 6,8 procent. Uiteraard zien we grote verschillen tussen de landen. Zo hebben landen met een grote toeristische sector meer te lijden gehad, terwijl landen met grote steunpakketten het iets beter deden. In Duitsland kwam de daling uit op 5 procent, in Frankrijk op meer dan 8 procent, in Italië op bijna 9 procent en in Spanje zelfs bijna 11 procent. Het Verenigd Koninkrijk ondervond met een krimp van 10 procent de laagste groei in de moderne geschiedenis. Of de economie van het Verenigd Koninkrijk in 2021 weer kan groeien hangt niet alleen af van de ontwikkeling van de coronacrisis, maar ook van de effecten van de Brexit op de export.

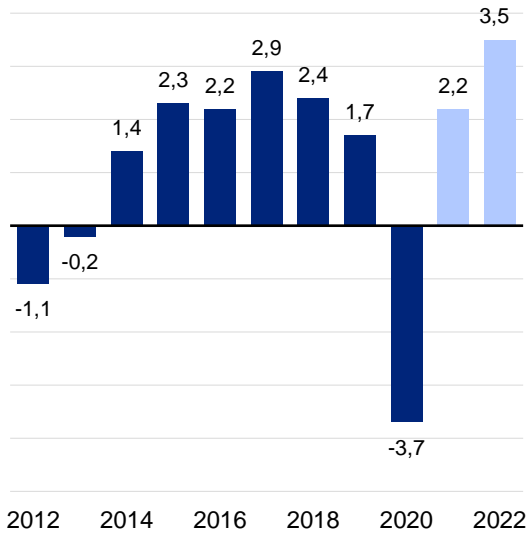
2.2 De Nederlandse economie

In Nederland liep de economische groei in 2020 terug naar -3,7 procent. Hiermee viel de daling in vergelijking met andere Europese landen mee. Dit werd voor een deel veroorzaakt door een geringe daling in het laatste kwartaal omdat, in tegenstelling tot de eerste golf, de internationale goederenhandel tijdens de tweede golf bleef aantrekken. Volgens de verwachtingen van het CPB blijft de groei aantrekken tot 2,2 procent in 2021 en 3,5 procent in 2022. Uiteraard is dit grotendeels afhankelijk van de verdere ontwikkeling van de coronacrisis. Zichtbaar is wel dat de coronacrisis ertoe heeft geleid dat de impact sterk verschilt tussen bedrijven en branches. Sommige veranderingen van klantgedrag en bedrijfsvoering zullen naar verwachting een blijvend karakter krijgen. De trend van branchevervaging is versneld als gevolg van nieuwe businessmodellen, horizontale en verticale ketenintegraties.

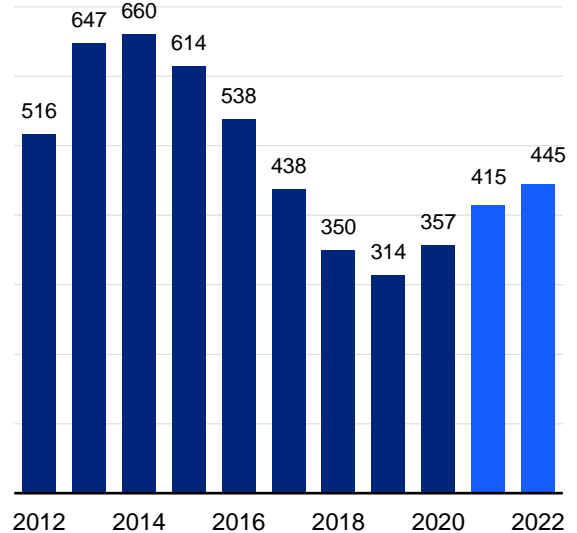
³ De tekst in dit hoofdstuk is grotendeels gebaseerd op het Centraal Economisch Plan 2021 van het CPB en publicaties van onder andere de OECD en de Wereldbank.

De steunmaatregelen hebben een scherpe daling van de werkloosheid voorkomen, maar niettemin steeg deze naar 357.000 personen in 2020. Dit was de eerste stijging sinds 2014. In 2021 en 2022 verwacht het CPB verdere stijgingen tot respectievelijk 415.000 en 445.000.

Figuur 1 Volumemutaties BBP t.o.v. het jaar ervoor (%) (bron: CBS/CPB)

Figuur 2 Werkloze beroepsbevolking (dzd) (bron: CBS/CPB)

De inflatie nam in 2020 weer af, van 2,7 procent in 2019 naar 1,1 procent. In 2021 verwacht het CPB een stijging tot 1,9 procent, vooral als gevolg van een hogere olieprijs, waarna deze in 2022 weer daalt naar 1,4 procent. De opmars die een aantal jaren geleden werd ingezet, lijkt hiermee weer tot een halt te zijn gekomen.

Samen sterk tegen schulden

Marjolein Breed (Manager MVO Aegon) bedacht in het voorjaar van 2020 dat een verzekeraar geen mondkapjes kan maken, maar wel iets anders kan doen om gedupeerden van de coronacrisis te helpen:

“Wij waren al langer gewend om mensen te helpen die in financiële nood zaten, maar dit was anders. Door corona zouden veel mensen voor het eerst in hun leven met schulden te maken kunnen krijgen. Ik vond dat we als grote verzekeraar iets moesten doen, zodat onze medewerkers hun vrienden, familie en bekenden bij konden staan. De drang en animo om te helpen was onverwacht groot. Normaal gesproken moet ik echt wel leuren en sleuren om onze medewerkers te motiveren in hun vrije tijd dit type vrijwilligerswerk te gaan doen, maar nu had ik binnen één dag 74 aanmeldingen in mijn mailbox van collega’s die graag een cursus Helpen met geldzaken wilden volgen. Uiteindelijk hebben 520 Aegon-collega’s deze gevolgd. Ik was verbaasd, dat had ik niet verwacht. Later snapte ik dat het aanbod om iemand te helpen die dichtbij je staat drempelverlagend werkt. Al snel wilde ik meer. Als het bij ons al zo stormliep, dan moest er vast ook buiten Aegon animo voor zijn. Ik ging op zoek naar mijn collega’s bij andere grote

verzekeraars en banken. En ik klopte aan bij het Verbond. Het idee werd als eerste door NN omarmd. Daarna kwam de Rabobank. Ik vergeet het nooit meer. Ik ging laat op vakantie en toen ik op een berg in Oostenrijk stond, apte de Rabo. Ik was trots op mijn 74 aanmeldingen, maar zij hadden er na één dag al 160. Zo gaaf. Wat ik vooral geweldig vond, was dat iedereen het belang zag om te helpen met geldzaken. Er was op dit maatschappelijke thema geen concurrentie. Op een gegeven moment kreeg ik een belletje van mijn contactpersoon bij ING. Zij hadden binnen één week duizend aanmeldingen gekregen en wilden graag een persbericht uitbrengen. Ze had erop gestaan dat Aegon in het persbericht werd genoemd als initiatiefnemer. Dat zegt genoeg, toch? Ik ben er trots op dat het is gelukt om meer met elkaar samen te doen. Dat smaakt naar meer. Het volgende plannetje om mensen wegwijs te maken in de (schuld)hulpverlening zit er al aan te komen. Ik ben een enorme fan geworden van Geldfit, die als een soort schil om alle lokale en digitale hulp heen zit. Helpen bij de promotie van Geldfit wordt mijn nieuwe missie.”

<https://www.verzekeraars.nl/publicaties/actueel/samen-sterk-tegen-schulden>

NB De ervaring zoals beschreven is een voorbeeld van schuldhelpverlening door diverse verzekeraars in coronatijd.

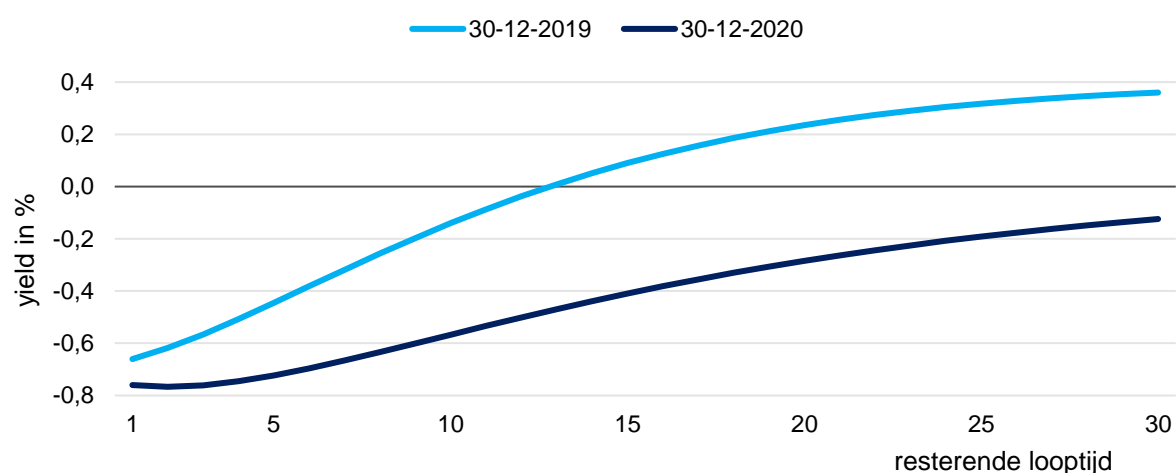
2.3 Beleggingen

Voor verzekeraars zijn de beurskoersen niet de meest relevante indicatoren voor het meten van de beleggingsprestaties. Ze beleggen weliswaar voor een klein deel (doorgaans 10-15% van de balans) in aandelen om daarmee het rendement op het kapitaal te verhogen, maar het aandeel van hun activa dat is belegd in aandelen is relatief klein. Dit om het risico op al te grote verliezen te verminderen, langlopende verplichtingen na te kunnen komen en consumenten meer zekerheid te kunnen bieden. Het grootste deel van beleggingen van verzekeraars bestaat dan ook uit vastrentende waarden, zoals staats- en bedrijfsobligaties en vorderingen uit (hypothecaire) leningen.

Het rendement van deze vastrentende waarden hangt onder andere af van de rente en de opslagen voor het kredietrisico (credit spreads). Rente is een belangrijke factor voor verzekeraars. Er valt echter niet te spreken over ‘de rente’, omdat er verschillende soorten rentes zijn. Zo zijn er spaarrentes voor consumenten en bedrijven, hypotheekrentes voor consumenten en bedrijven, rentes voor langlopende en kortlopende leningen en nog veel meer soorten, die alle van elkaar kunnen verschillen. Voor de beleggingen van verzekeraars is de kapitaalmarktrente voor verschillende looptijden (de zgn. rentecurve) cruciaal. Een goede indicator voor de kapitaalmarktrente is de rentecurve voor de euro.

In de volgende figuur is de yieldcurve van staatsobligaties met een AAA-rating weergegeven. De yieldcurve is eind 2020 gemiddeld 0,4 procentpunt lager ten opzichte van eind 2019. Verder valt op dat het rendement bij de curve van eind 2019 vanaf een resterende looptijd van 13 jaar positief is, terwijl deze eind 2020 bij 30 jaar nog steeds negatief is.

Figuur 3: Yieldcurve van staatsobligaties met AAA-rating

Voor de aandelenbeurzen was 2020 een bijzonder jaar. Na de daling in maart/april 2020 eindigden de wereldwijde aandelenbeurzen ongeveer op het niveau waar zij het jaar waren gestart.

Figuur 4 Koers van de MSCI ACWI All Cap Index in 2020 (euro's)

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Verzekeraars willen een bijdrage leveren aan een duurzame wereld, en met een totaal belegd vermogen van meer dan 450 miljard euro hebben ze grote potentie om een positieve impact te realiseren. Het IMVO-convenant helpt verzekeraars hierbij.

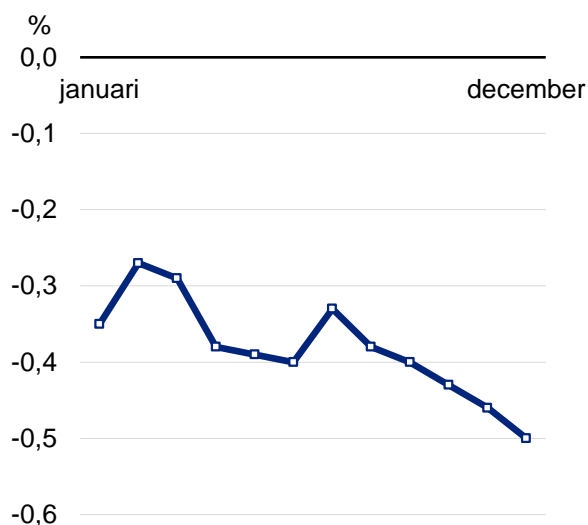
Met dit convenant heeft de Nederlandse verzekeringssector een ambitieuze overeenkomst gesloten die zich inzet voor thema's op het gebied van o.a. mensenrechten, dierenwelzijn en milieu. Dit is in samenspraak gegaan met de overheid en verschillende Ngo's. De sector spreekt hiermee af om de negatieve impact van hun beleggingen zoveel mogelijk te voorkomen, en waar nodig te herstellen. Daarnaast worden verzekeraars gestimuleerd om kennis met elkaar, en met de andere partijen uit het convenant, te delen om zo van elkaar te leren. Op deze manier zijn ze beter in staat om zowel de positieve als negatieve impact van hun beleggingen in te kunnen schatten, en kunnen zij methodes uitwisselen om positieve invloed uit te oefenen op de bedrijven waarin zij belegd hebben. Zo werken de verzekeraars gezamenlijk aan een betere wereld.

Naast het IMVO-convenant is ook het commitment van de financiële sector aan het klimaatakkoord getekend. Hiermee spreken financiële instellingen, waaronder verzekeraars, af om de CO²-impact van hun beleggingen te meten en doelen op te stellen om de CO²-impact te reduceren.

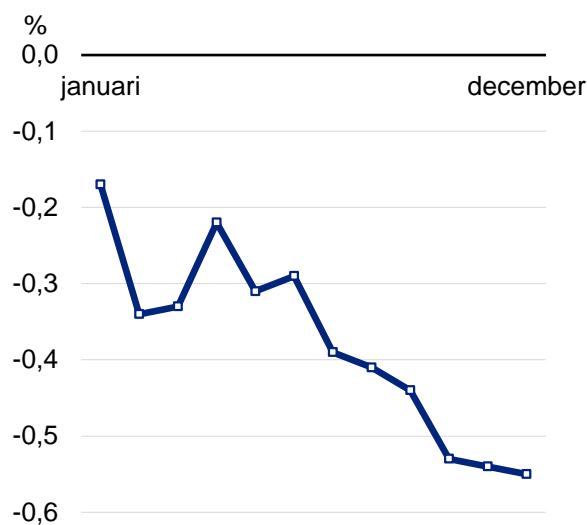
Voor verzekeraars is in 1995 het zogenaamde u-rendement⁴, naast het reeds bestaande s- en t-rendement, geïntroduceerd als een maatstaf om de opbrengsten op staatsleningen te berekenen. In 2020 is dit rendement, een enkele stijging uitgezonderd, verder gedaald tot -0,5 procent. De rente op Nederlandse 10-jaars-staatsleningen liet, met eveneens twee tussentijdse stijgingen, zelfs een sterkere negatieve ontwikkeling zien en kwam uiteindelijk onder -0,5 procent uit.

⁴ Het u-rendement is een rendementsmaatstaf die maandelijks door het Verbond van Verzekeraars wordt gepubliceerd. De hoogte van het u-rendement is gebaseerd op het effectief rendement van staatsleningen die voldoen aan een aantal specifieke criteria.

Figuur 5 Verloop u-rendement in 2020
(bron: Verbond van Verzekeraars)

Figuur 6 Rente 10-jaars-staatsobligaties 2020 (bron: DNB)

Lage rente en de geschiedenis

Martien van Winden, auteur van o.m. De Financiële Canon van Nederland, heeft de [historische Nederlandse rente](#) berekend vanaf 1540 tot de moderne tijd. Hieruit blijkt dat de rente historisch gezien gemiddeld bijna 6 procent is en tot aan 2012 nooit lager is geweest dan 2 procent. Begin 2020 heeft Paul Schmelzing, voor de Bank of England een vergelijkbaar onderzoek⁵ gedaan. Dit borduurt allemaal voort op een oud onderzoek uit 1963 van Sydney Homer en Richard Sylla.⁶

Op basis van dergelijke onderzoeken is wel beweerd dat de rente over de laatste 4.000 jaar gemiddeld 3% zou zijn. Sommigen beweren ook dat de rente “dus” vanwege *mean reversion* van het huidige lage niveau vanzelf zou moeten terug keren naar de 3%. *Mean reversion* is de theorie dat de volatiliteit van een prijs en de prijs zelf uiteindelijk altijd uit zal komen bij het lange termijn gemiddelde of de lange termijn mediaan voor de gehele dataset.

We moeten echter oppassen om bij zulke historische studies niet in bepaalde valkuilen te vallen. Net als rendementen, zijn rentes uit het verleden geen garantie voor de toekomst. Daarnaast zitten er in de historische rentedata enorme gaten; de datakwaliteit is niet geweldig. Ook is er in de geschiedenis vaak geen sprake van een (zelfs maar nationale) financiële markt en is het maar de vraag of het (tegenpartij)risico goed was ingeprijsd.

Maar zelfs als de theorie zou kloppen dat de rente terug moet veren naar een langjarig historisch gemiddelde en als dat inderdaad 3% zou zijn, dan moet men zich herinneren dat Keynes (niet alleen econoom maar ook fervent en succesvol belegger) al zei: “markets can stay irrational longer than you can stay solvent.” Het kan dus wel zijn dat de rente 3% “hoort” te zijn, maar dat is hij voorlopig niet.

Om de vraag te kunnen beantwoorden wat de rente in de toekomst zou kunnen gaan doen is het beter om te kijken naar de factoren die de rente het meest beïnvloeden, in plaats van naar het verleden te kijken. Vraag en aanbod van rente is afhankelijk van langetermijntrends, zoals welvaartsgroei, bevolkingsgroei, productiviteitsgroei, vergrijzing en monetair beleid door de ECB. De vergrijzing neemt toe en de andere factoren tenderen naar beneden, waardoor de verwachting op lange termijn is dat de rente lang laag kan blijven. Maar dat is niet zeker, omdat de toekomst niet zeker is. Over de invloed van de ECB op de rente heeft ECB directeur Philip Lane in november 2019 een interessante speech⁷

⁵ Eight centuries of global real interest rates, 1311–2018, [Bank of England Staff Working Paper No. 845](#), January 2020.

⁶ A History of Interest Rates 1963, 4th Ed. 2005.

⁷ Philip R. Lane, Member of the Executive Board of the ECB, [The yield curve and monetary policy](#), Public Lecture for the Centre for Finance and the Department of Economics at University College London, 25 november 2019. Zie ook het artikel getiteld [Rente zou 1,6 procentpunt hoger liggen zonder ingrepen ECB](#) in het Financieel Dagblad van 26 november 2019.

gehouden, waarin hij uitlegde dat de ECB met zijn interventies in de kapitaalmarkt de rente zo'n 1,5 procentpunten omlaag brengt.

De lage rente heeft grote consequenties voor consumenten en verzekeraars. Voor consumenten betekent een lage rente onder andere dat de huizenprijzen kunnen stijgen en dat er veel onzekerheid is over pensioenuitkeringen. Voor verzekeraars zijn de renteopbrengsten lager, waardoor de inkomsten lager zijn. Daarnaast moeten verzekeraars hoge buffers aanhouden om toekomstige verplichtingen na te kunnen komen. De lage rente heeft dan ook een drukkend effect op zowel het resultaat als de solvabiliteit. Verder is de lage rente nadelig voor verzekerden die met een kapitaal een uitkering moeten aankopen, wat negatief is voor de verkoop en/of de hoogte van bijvoorbeeld direct ingaande lijfrenten.

Meer weten over lage rente?

<https://www.verzekeraars.nl/publicaties/actueel/vijf-vragen-over-lage-rente>

Meer weten over inflatie?

<https://www.verzekeraars.nl/publicaties/blogs/blik-op-inflatie>

<https://www.verzekeraars.nl/publicaties/blogs/blik-op-inflatie-2>

<https://www.verzekeraars.nl/publicaties/blogs/blik-op-inflatie-3>

2.4 De verzekeringsmarkt in 2020

De verzekeringsmarkt is volop in verandering door maatschappelijke, economische en technologische trends. Dit levert uitdagende vraagstukken voor verzekeraars op, die beantwoord moeten worden in een context van bestaande markten die vaak verzadigd zijn of zelfs krimpen, scherpe concurrentie en lage rente. De gangbare economische regels zijn in 2020 door de coronacrisis stevig aan de tand gevoeld. Minder verkeer en meer thuis zijn zorgden voor minder uitgaven wat gekoppeld aan mogelijke voorzichtigheid bij het spenderen resulteerde in toename van de spaarsaldi van huishoudens, ondanks de lage rente. De werkloosheid nam wel toe, maar door de steunmaatregelen konden toch ook nog veel mensen het hoofd boven water houden, waardoor betalingsachterstanden beperkt bleven.

Schadeverzekeraars kampen met beperkte mogelijkheden tot groei vanwege de verzadiging van de markten en de hevige onderlinge concurrentie. De premies en resultaten staan in deze branche dan ook vaak onder druk. Dat de premie-inkomsten in 2020 in de meeste branches toch weten te stijgen, wordt onder meer veroorzaakt door behoefte aan het verzekeren van grotere en nieuwe risico's zoals zonnepanelen. Daarnaast hebben verzekeraars de afgelopen jaren premieverhogingen doorgevoerd vanwege de toegenomen schadelast. Anderzijds spelen ook structurele factoren een rol. Zo worden letselschades duurder, onder meer door de lage rente, de eerdere introductie van affectieschade en toename van buitengerechtigde kosten. Verder is schadeherstel van auto's kostbaar door de toename van het gebruik van nieuwe materiaalsoorten, rijhulpsystemen en door elektrificatie. Ook de zakelijke markt is uitdagend, vooral door stevige concurrentie. Door proposities beter te laten aansluiten op de soms complexe risico's, zorgen verzekeraars ervoor ook op langere termijn de risico's van verzekerden over te kunnen blijven nemen.

Inkomensverzekeraars hebben vooral te kampen met een toenemend ziekteverzuim en de wederom gedaalde toch al lage rente. Zij gaan langetermijnverplichtingen aan, waarbij de rente een belangrijke factor is om daaraan te kunnen voldoen.

Bij levensverzekeraars hebben al enige jaren vooral de lage rente en een doorgaans dalend premievolume een grote invloed op de bedrijfsvoering. De markt is duidelijk aan het veranderen en levensverzekeraars spelen hierop in door te innoveren over de traditionele branchegrenzen heen, nieuwe producten te ontwikkelen en een betere service te verlenen tegen lagere kosten. Zo brengen ze hun pensioenverzekeringsproductie deels naar nieuwe uitvoeringsvormen, waarvan de cijfers buiten de rapportage over verzekeraars vallen. In het hoofdstuk 'Leven' is wel informatie opgenomen over deze cijfers, waaruit blijkt dat de gezamenlijke pensioenportefeuilles in de tweede pijler juist toenemen. In 2020

waren de beleggingsopbrengsten nog wel lager dan in 2019, maar hebben verzekeraars minder extra technische voorzieningen hoeven vormen.

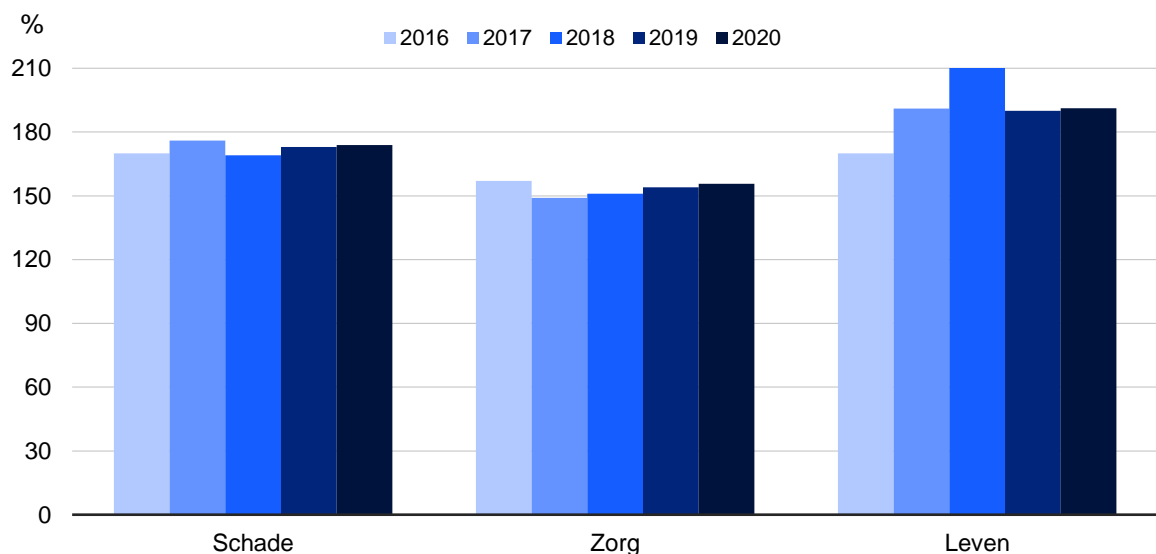
Solvabiliteit ruimschoots boven de norm

De solvabiliteit wordt gemeten op basis van Solvency II. Deze methode houdt rekening met een aantal risicocategorieën, waarvoor verzekeraars voldoende vermogen moeten aanhouden. Een belangrijke risicocategorie is bijvoorbeeld het marktrisico.

De mate van solvabiliteit wordt uitgedrukt in de solvabiliteitsratio, de verhouding tussen aanwezig vermogen en de kapitaalsvereiste. Deze moet boven de 100 procent liggen. Hoe hoger het percentage, hoe meer zekerheid een verzekeraar heeft om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

De solvabiliteitsratio ultimo 2020 voor de gehele sector bedraagt 180 procent en is daarmee ruimschoots boven de norm. Ten opzichte van het jaar ervoor neemt de solvabiliteitsratio met 2 procentpunten toe, terwijl die in 2018 nog 10 procentpunten daalde. De solvabiliteitsratio ultimo 2020 voor de Sector Schade, Zorg en Leven is respectievelijk 174, 156 en 191 procent. Vergeleken met 2019 is de solvabiliteit bij Schade, Zorg en Leven licht toegenomen. Bij Leven was de solvabiliteit in 2019 afgenomen vanwege een daling van het in aanmerking komend vermogen in combinatie met een stijging van het vereiste bedrag, dat weer het gevolg was van de lagere rente. Nu verzekeraars daar beter op te lijken hebben ingespeeld, is de solvabiliteit dit jaar ook bij Leven niet gedaald.

Figuur 7 Solvabiliteitsratio verzekeraars op basis van Solvency II (bron: DNB)

Solvabiliteit is dus een indicator die aangeeft hoe goed verzekeraars in staat zijn om aan hun toekomstige verplichtingen ten opzichte van klanten te voldoen. Of de klant dat ook zo ervaart, is een tweede. Op basis van een jaarlijks DNB-onderzoek lijkt het vertrouwen in 2020 in ieder geval gelijke tred te houden met de solvabiliteit.

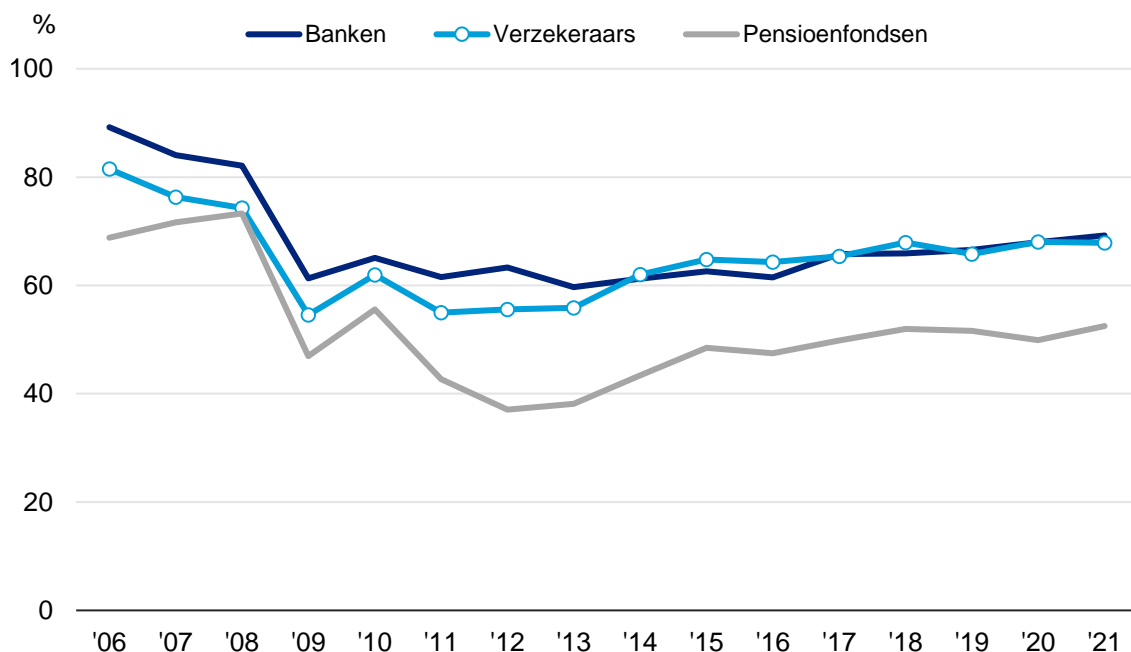
Vertrouwen in solvabiliteit verzekeraars in 2020 stabiel gebleven, ook tijdens de coronacrisis

DNB heeft onlangs het vertrouwensonderzoek geactualiseerd. Hieruit blijkt dat het vertrouwen in verzekeraars stabiel is gebleven, ook tijdens de coronacrisis.

DNB schrijft: “Het vertrouwen in financiële instellingen heeft het afgelopen jaar niet geleden onder de coronacrisis. Het vertrouwen in andere belangrijke maatschappelijke en economische spelers bleek niet immuun voor de crisis te zijn. Zo daalde het vertrouwen in de nationale politiek en grote technologiebedrijven. Het Nederlandse publiek maakt zich vooral zorgen over de impact van de coronacrisis op de economie. Dit blijkt uit DNB-onderzoek onder ruim 2.500 huishoudens in maart van dit jaar.

Het vertrouwen van Nederlandse huishoudens in de *solvabiliteit van de* financiële sector is het afgelopen jaar zo goed als immuun geweest voor de coronacrisis. Onderstaande figuur toont het vertrouwen in de financiële gezondheid van banken, verzekeraars en pensioenfondsen. Bijna 70% van de ondervraagden heeft er overwegend tot volledig vertrouwen in dat banken in Nederland in staat zijn het aan hen toevertrouwde geld te allen tijde terug te kunnen betalen. Het vertrouwen dat verzekeraars hun contractuele verplichtingen nakomen ligt op hetzelfde niveau. Het Nederlandse publiek heeft iets minder vertrouwen dat pensioenfondsen in staat zijn aan hun toezeggingen aan pensioengerechtigden te voldoen in vergelijking tot banken en verzekeraars, al is het wel iets hoger dan vorig jaar.

Figuur 8 Aandeel respondenten met overwegend of volledig vertrouwen

Bron: DNB Trust Survey 2006-2021.

Verreweg de meeste huishoudens geven desgevraagd aan dat hun vertrouwen in financiële instellingen niet is geraakt door de coronapandemie. Rond de 80% van de respondenten geven aan dat hun vertrouwen in banken, verzekeraars en pensioenfondsen niet is veranderd door de pandemie.” Uit de publicatie van DNB blijkt ook dat de stabiliteit van het vertrouwen in de financiële sector in schril contrast staat met de afname van het vertrouwen in andere belangrijke maatschappelijke en economische spelers. Zo daalde het vertrouwen in de politiek van 52 naar 42%, maar ook in technologiebedrijven als Amazon, Apple, Google, Microsoft en Facebook is het vertrouwen in 2020 gedaald.

Verder schrijft DNB dat het Nederlandse publiek zich vooral zorgen maakt over de impact van de coronacrisis op de economie. “Nog steeds zijn de zorgen over de economie groter dan de zorgen over de gezondheid van banken, verzekeraars en pensioenfondsen en de eigen financiële situatie. Mensen met een laag inkomen, mensen die werken in sectoren die zijn stilgelegd door de lockdown – zoals de horeca – en zelfstandigen uiten de grootste zorgen over de impact van de coronacrisis op hun eigen portemonnee.”

3 Schadeverzekeringen

- Premievolume stijgt in de meeste branches
- Resultaat stijgt in de meeste branches

3.1 Algemeen

Tabel 2 Bruto premievolume en -ontwikkeling schadebranches

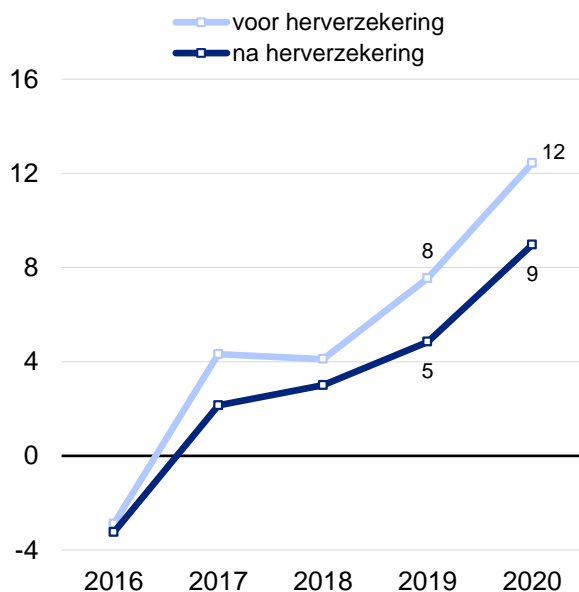
Branche	2016 € mrd	2017 € mrd	2018 € mrd	2019 € mrd	2020 € mrd	Mutatie %
Motor	4,6	5,0	5,3	5,6	5,8	5
Brand	3,8	3,9	4,1	4,2	4,4	5
Transport	0,7	0,6	0,6	0,7	0,8	15
Overige ⁱ	3,1	3,2	3,2	3,4	3,4	-1
w.o. Aansprakelijkheid	1,3	1,3	1,4	1,4	1,5	3
w.o. Rechtsbijstand	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	4
w.o. Reis en hulpverlening ⁱⁱ	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	-11
Totaal	12,2	12,6	13,2	13,8	14,4	4

ⁱ Tot de Overige verzekeringen behoren ook Krediet, Borgtocht en Diverse geldelijke verliezen.

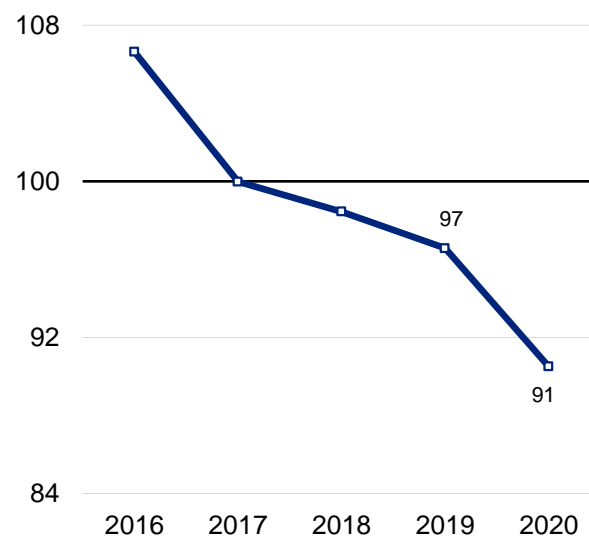
ⁱⁱ Tot de productgroep Reis en hulpverlening behoren naast de gewone reisverzekeringen (inclusief de ongevallendeckking) ook annuleringsverzekeringen en hulpverlening.

De premies en marges van schadeverzekeraars staan al jaren onder druk wegens hevige concurrentie. We zien in 2020 op totaalniveau een verdere stijging van het premievolume onder andere om de zwaardere en langlopende risico's van dekking te kunnen blijven voorzien en door premieverhogingen uit afgelopen periode. Niet alle branches laten een stijging van het premievolume zien. Bij de branche Overige daalt dit onder andere door de productgroep Reis en hulpverlening waar de coronacrisis hard heeft toegeslagen.

Figuur 9 Resultaat na rente in procenten van de bruto verdiende premie, sector Schade

Figuur 10 Netto combined ratio⁸, sector Schade

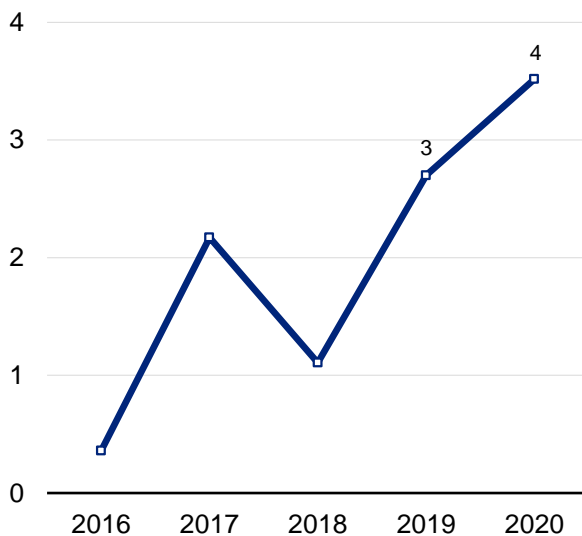
⁸ De combined ratio geeft het totaal van de geleden schade en bedrijfskosten weer in verhouding tot de verdiende premie en is daarmee een maatstaf die weergeeft in hoeverre de uitgaven van een verzekeraar gedekt worden door de inkomsten.

Het resultaat van de sector Schade als geheel neemt toe dankzij een lagere schadelast. De totale kosten zijn nagenoeg stabiel gebleven en de beleggingsopbrengsten en herverzekeringmarge zijn verslechterd. De meeste branches laten een verbetering van het resultaat zien, met uitzondering van de branche Overige. Daar levert de productgroep Aansprakelijkheid een negatief resultaat op. De gemiddelde netto combined ratio was in de jaren 2016 en 2017 nog boven de 100, wat betekent de inkomsten net niet voldoende waren om de uitgaven te dekken. Sinds 2018 daalt deze ratio in meer of mindere mate.

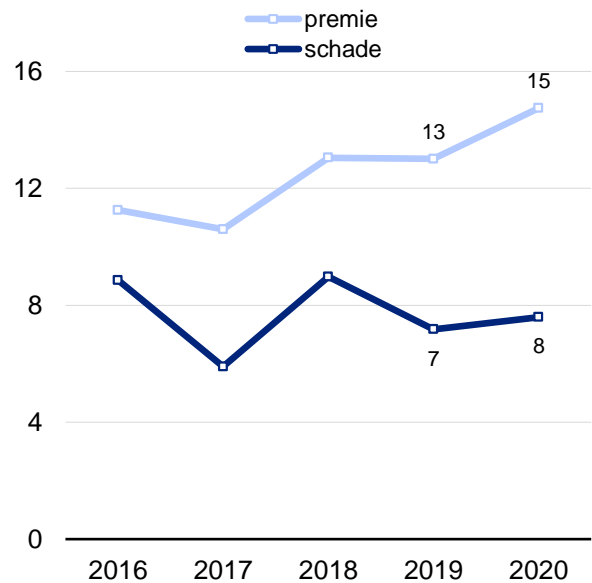
3.2 Herverzekering

De herverzekeringmarge van de sector Schade is in 2020 gestegen, wat betekent dat het verschil tussen wat verzekeraars betalen aan en ontvangen van herverzekeraars groter is geworden en dus negatief is voor verzekeraars. Onderstaande grafieken laten zien dat de stijging van de herverzekeringmarge vooral komt doordat de aan herverzekeraars betaalde premies sterker zijn gestegen dan de door herverzekeraars uitgekeerde schade.

Figuur 11 Herverzekeringmarge, percentage van bruto verdiende premie, sector Schade

Figuur 12 Premie betaald aan en schade ontvangen van herverzekeraars, percentage van verdiende premie

3.3 Motor

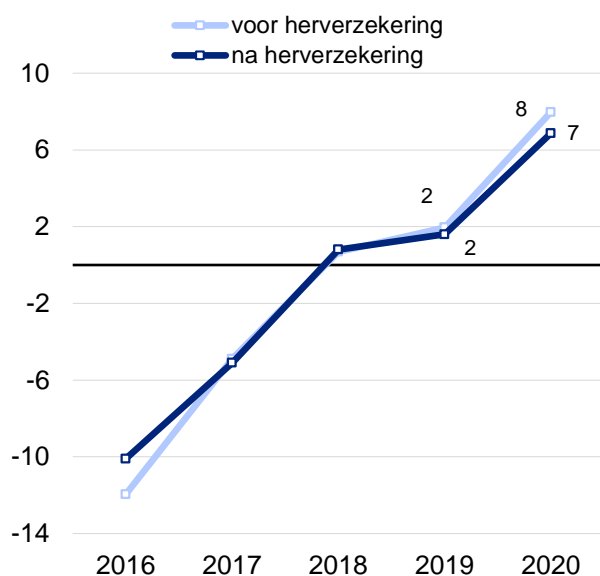
Het premievolume van de branche Motor is in 2020 met 5 procent gestegen naar 5,8 miljard euro. Naar verwachting is een deel van deze stijging afkomstig van vooral elektrisch aangedreven auto's die doorgaans zwaarder en duurder zijn. Van het premievolume bedraagt het aandeel zakelijke motorrijtuigverzekeringen circa een derde.

Bij WA zien we een gelijkblijvende schadelast. Enerzijds zorgde corona wel voor een lagere verkeersintensiteit. Anderzijds zijn letselschades nog altijd een belangrijke component binnen de schadelast en worden deze duurder, onder andere doordat vanaf 1 januari 2019 affectieschade wordt vergoed. Daarnaast nemen de buitengerechtelijke kosten toe en leidt de lage rente tot hogere voorzieningen. Verder worden reparaties aan auto's duurder omdat reparaties vaak bestaan uit het vervangen van complete onderdelen en omdat er veel elektronica in auto's is verwerkt. Zo komen er steeds meer auto's met complexe veiligheidssystemen op de weg, waarvan een deel zelfs verplicht voor nieuwe auto's. Hierdoor zit er veel kostbare technologie in auto-onderdelen zoals bumpers, wat reparaties duur maakt. Om deze toename van de schadelast het hoofd te bieden, hebben verzekeraars de afgelopen jaren premieverhogingen doorgevoerd, wat heeft bijgedragen aan de stijging van het totale premieinkomen.

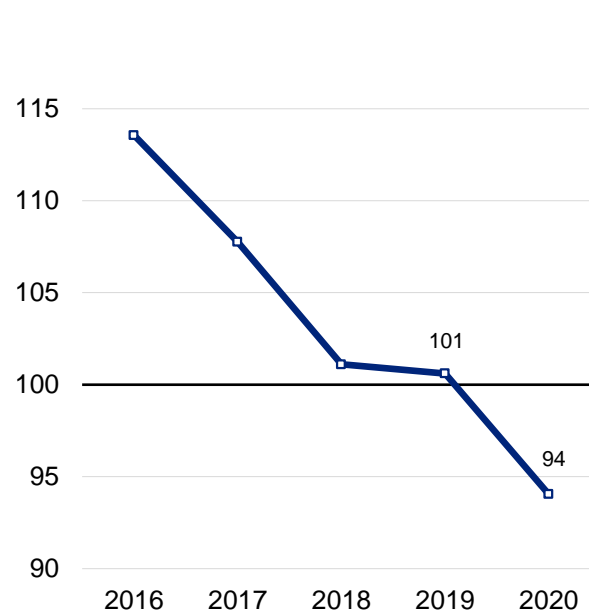
Bij cascoverzekeringen is een daling van de schadelast zichtbaar ter grootte van 11%, wat neerkomt op 150 miljoen euro. De daling van de schadelast valt samen met de lagere verkeersintensiteit in 2020, die het gevolg was van de overheidsmaatregelen vanwege corona. Cijfers over het wegverkeer (Nationale

Databank Wegverkeergegevens) laten zien dat het wegverkeer (inclusief vracht) vanaf begin maart 2020 begon te dalen ten opzichte van de overeenkomstige week in 2019. De intensiteit daalde in het weekend sneller dan doordeweeks. In de weekeinden van eind maart en begin april bedroeg het verkeer maar 35 procent van dat in de overeenkomstige weekeinden een jaar eerder. Doordeweeks werd een minimum bereikt in de tweede week van april, toen het verkeer maar de helft bedroeg van een jaar eerder. Over geheel 2020 kwam de verkeersintensiteit uit op ongeveer 80 procent ten opzichte van 2019. Tegenover de gedaalde verkeersintensiteit staat een toename van de eerder genoemde kostbare techniek. Mede door de lagere schadelast bij cascoverzekeringen wordt voor totaal Motor in 2020 een positief resultaat geboekt, nadat vele achtereenvolgende jaren een negatief resultaat werd neergezet.

Figuur 13 Resultaat na rente in procenten van de verdiende premie, Motor

Figuur 14 Netto combined ratio, Motor

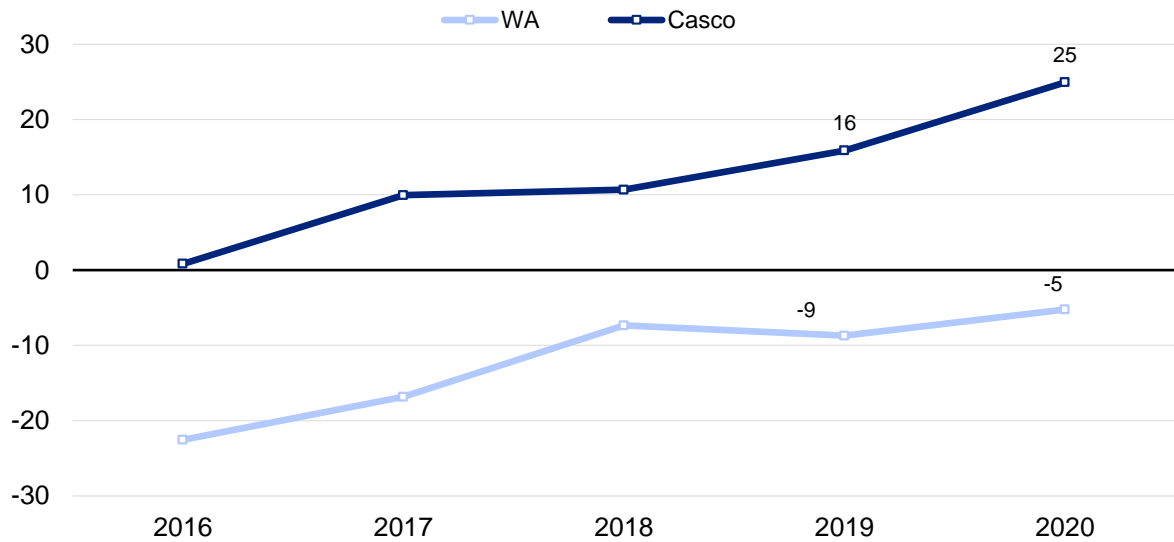
De combined ratio komt na vele jaren voor het eerst onder de 100 wat betekent dat schade plus kosten lager zijn dan de ontvangen premie.

Tabel 3 Diefstallen van voertuigen (bron: LIV)

Categorie	2016	2017	2018	2019	2020	Mutatie '19/'20 %
Personenauto's	9.179	8.257	7.261	7.107	6.434	-9
Bedrijfsvoertuigen licht	1.843	1.563	1.479	1.330	1.579	+19
Bedrijfsvoertuigen zwaar	69	67	43	62	66	+6
Aanhangers	750	694	658	629	698	+11
Motorrijwielen	1.579	1.631	1.602	1.579	1.604	+2
Bromfietsen	12.698	11.383	12.084	12.929	12.233	-5
Totaal	26.118	23.595	23.127	23.636	22.614	-4
% teruggevonden personenauto's	40	40	41	41	41	-

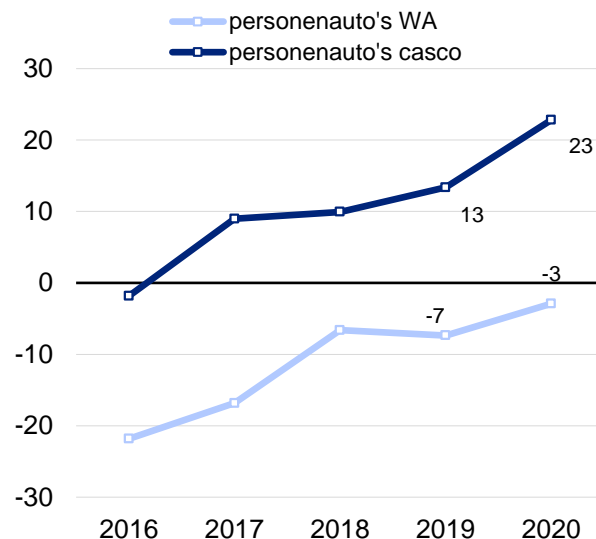
De schadeontwikkeling van de branche Motor hangt onder meer samen met het aantal diefstallen van voertuigen, het aantal verkeersongevallen en de ontwikkeling van de verkeersgewonden en -doden. Het aantal verkeersdoden komt in 2020 uit op 610, acht procent minder dan in 2019, maar nagenoeg hetzelfde als in 2017. De diefstal van voertuigen, met uitzondering van bromfietsen, daalt met drie procent. Na een dalende trend neemt het aantal gestolen bedrijfsvoertuigen en aanhangers in 2020 helaas fors toe. Het aantal gestolen bromfietsen daarentegen, neemt in 2020 na twee jaren gestegen te zijn af en wel met vijf procent. Het percentage teruggevonden personenauto's blijft ook in 2020 stabiel op 41 procent.

Figuur 15 Resultaat na rente vóór herverzekering Motor casco en Motor WA in procenten van de verdiende premie

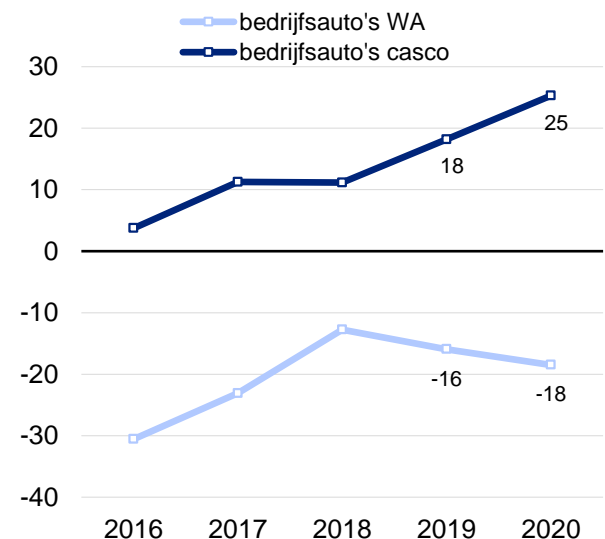

Uit verdere uitsplitsing blijkt dat op de dekking voor wettelijke aansprakelijkheid nog steeds een negatief resultaat wordt behaald en dat dit zowel bij personenauto's als bij bedrijfsauto's speelt. Dit negatieve resultaat wordt vooral veroorzaakt door de hoge letselschades. Beide onderdelen leveren op de cascodekking wel een sterk positief resultaat, wat er samen voor zorgt dat het brancheresultaat in 2020 duidelijk positief is geworden.

Figuur 16 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Motor

Figuur 17 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Motor

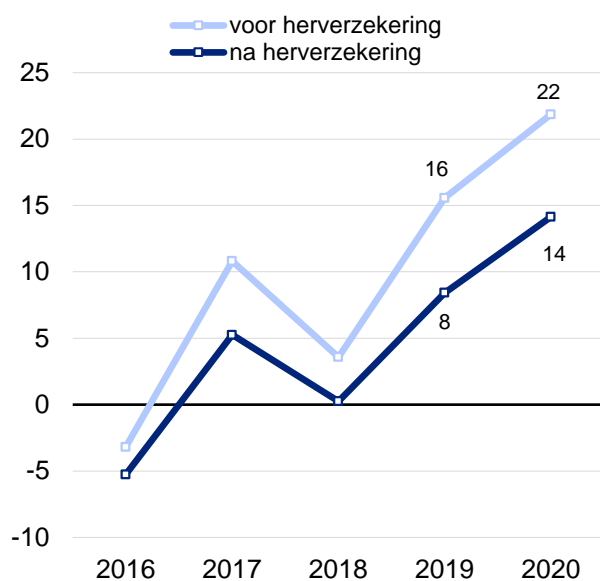

3.4 Brand

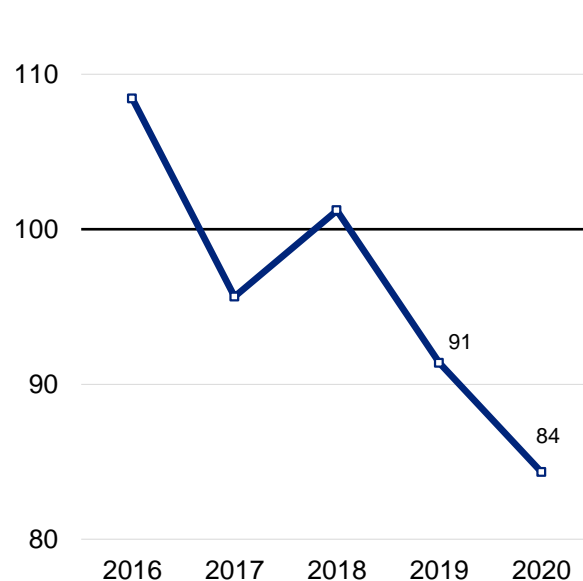
Het premievolume van brandverzekeringen in 2020 stijgt ten opzichte van het jaar ervoor met 5 procent en komt daarmee uit op 4,4 miljard euro. Het resultaat stijgt eveneens na een daling van de geleden schade. Een verbetering van het resultaat is zowel te zien bij de particuliere verzekeringen als bij de zakelijke verzekeringen, waar ongeveer de helft van het premievolume in om gaat.

De geleden schade bij Brand wordt sterk beïnvloed door weersomstandigheden. In 2018 was de geleden schade vooral zeer hoog door de zware storm aan het begin van dat jaar. De weersomstandigheden waren in 2019 en 2020 daarentegen relatief gunstig, maar ook daarin deden zich diverse stormen voor zoals Ciara en Dennis in het eerste kwartaal 2020. Door minder grote schade verslechtert de herverzekeringsmarge. Afgezien van de invloed van weersomstandigheden op het resultaat stijgt de schadelast de afgelopen jaren structureel. Dit heeft te maken met de waarde­stijging van panden onder andere door meer investeringsbereidheid, gebruik van zonnepanelen en doordat schade vaak hersteld wordt met duurzame materialen van een hogere kwaliteit.

Figuur 18 Resultaat na rente in procenten van de verdiende premie, Brand

Figuur 19 Netto combined ratio, Brand

De schadelast van brandverzekeringen wordt deels beïnvloed door het aantal inbraken in woningen en bedrijven. Volgens cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) daalt het aantal diefstallen/woninginbraken in 2020 ten opzichte van het jaar ervoor met 23 procent tot 31 duizend. Door de lockdowns en coronasituatie in het algemeen waren minder mensen buiten de deur. Er is veel meer thuis gewerkt en veel minder gereisd, waardoor huizen vaker bewoond waren. Het aantal diefstallen/inbraken bij bedrijven en winkels daalt verder ten opzichte van het jaar ervoor en wel met 8 procent tot 14 duizend in 2020.

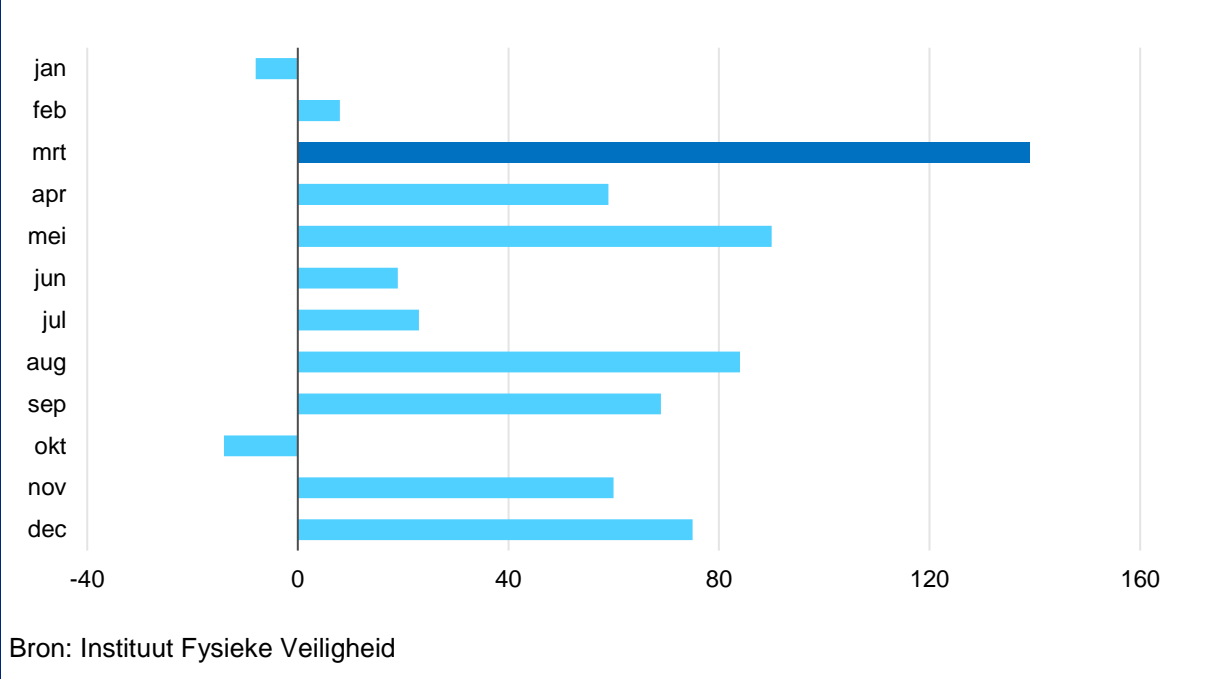
Alarm

Waar het aantal woninginbraken in 2020 daalde, is bij het aantal alarmeringen bij de brandweer een tegengestelde beweging zichtbaar. In 2020 zijn er namelijk 45 duizend geregistreerde meldingen waarbij een brandweereenheid is gealarmeerd, wat 6 procent meer is dan het jaar ervoor. Van dat aantal vinden de meeste meldingen plaats in januari en december van het jaar.

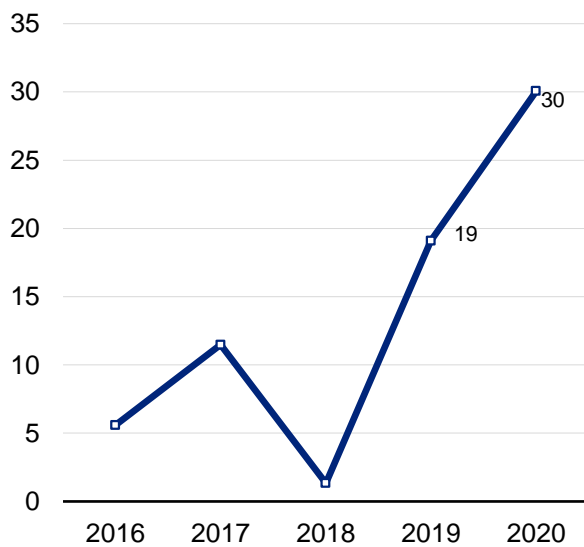
Als wordt ingezoomd op het aantal keren dat de brandweer is gealarmeerd voor een woningbrand, is de stijging nog sterker. In 2020 zijn 11 procent meer van dergelijke meldingen gedaan dan in het jaar 2019.

In bijna alle maanden van 2020 is het aantal meldingen voor een woningbrand hoger dan in het jaar ervoor, met een opvallende piek in maart 2020, de eerste maand waarin de lockdown werd ingevoerd.

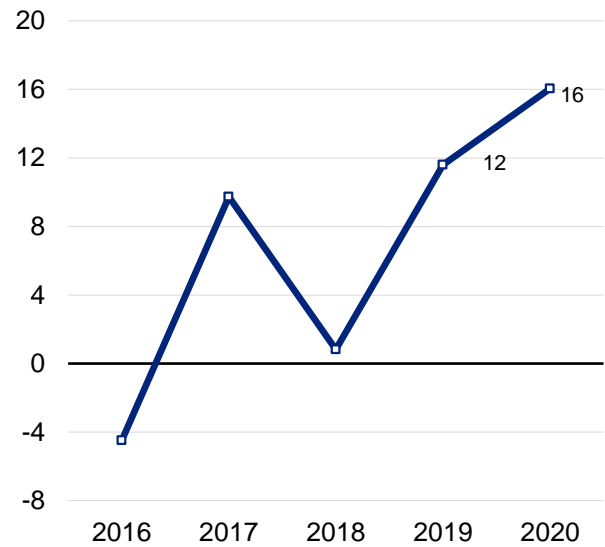
Figuur 20 Toename van het aantal meldingen Woningbrand in 2020 ten opzichte van 2019 (%)

Figuur 21 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Brand Bedrijven

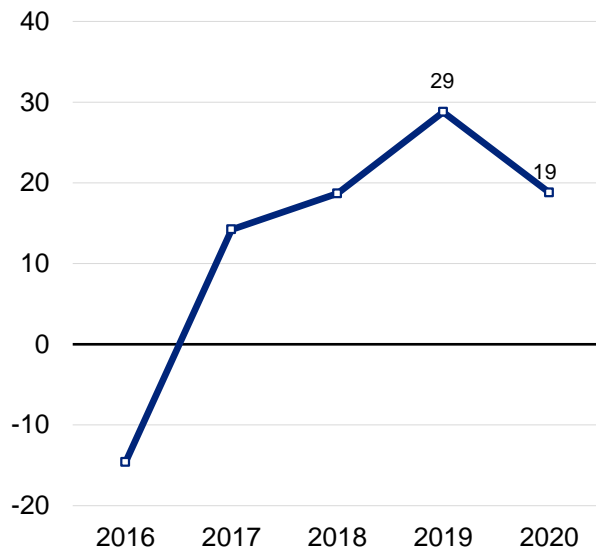

Figuur 22 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, inboedel en opstal

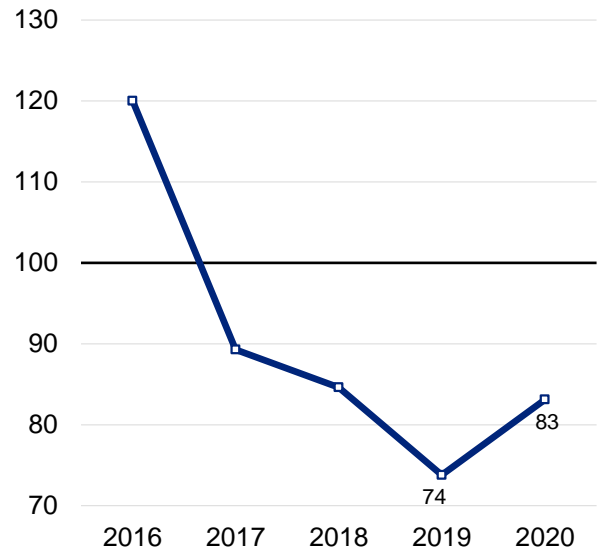

Bijna 300 miljoen euro van het premievolume van brandverzekeringen gaat om in Technische verzekeringen. Dit zijn grotendeels verzekeringen voor Elektronica, Machinebreuk en Construction All Risk (CAR, bouwprojecten). De ontwikkelingen binnen de bouwsector hebben veel invloed op het premievolume van Technische verzekeringen vanwege de productgroep CAR die een groot aandeel in het totaal heeft. Voor de technische verzekeringen was 2017 qua premievolume het beste jaar. Daarna daalde het premievolume vooral. Het resultaat daalt in 2020 sterk door een toegenomen schadelast.

Figuur 23 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Technische verzekeringen

Figuur 24 Bruto combined ratio, Technische verzekeringen

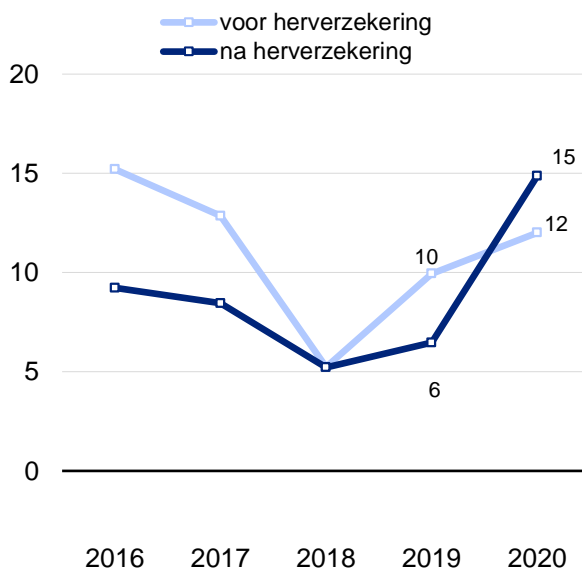

3.5 Transport

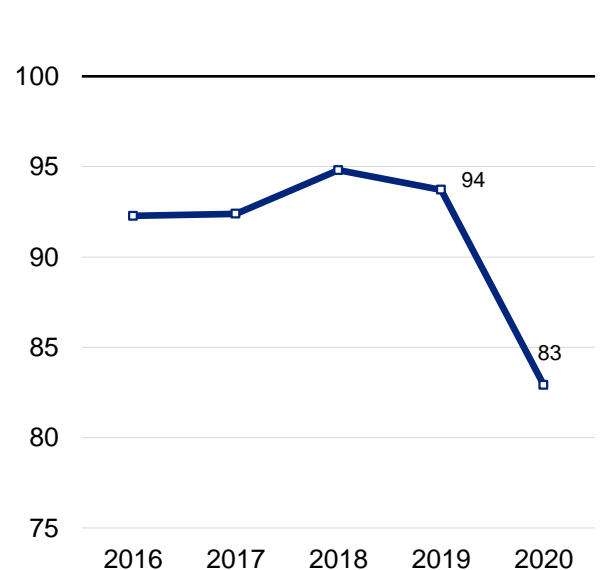
De branche Transport heeft veelal last van sterke internationale concurrentie. In 2020 is daar de coronapandemie bij gekomen. Hoewel deze pandemie zeker zijn effecten heeft (gehad) op onderdelen van het vervoer, lijkt de transportsector er als geheel niet veel last van te hebben ondervonden (bron: transport-online). Het premievolume stijgt in 2020 met 15% ten opzichte van 2019 en komt daarmee uit op 0,8 miljard euro. Het netto resultaat in procenten stijgt naar 15 procent, terwijl dat in 2019 nog 6 was. Vermoedelijk heeft het feit dat mensen vanwege corona thuis zijn en niet (of minder) op vakantie gaan eraan bijgedragen dat zij veel meer goederen online hebben besteld.

Ongeveer 90 procent van het premievolume van Transport bestaat uit zakelijke verzekeringen. De particuliere verzekeringen betreffen vooral pleziervaartuigen, waarvan de verkoop is toegenomen.

Figuur 25 Resultaat na rente in procenten van de verdiende premie, Transport

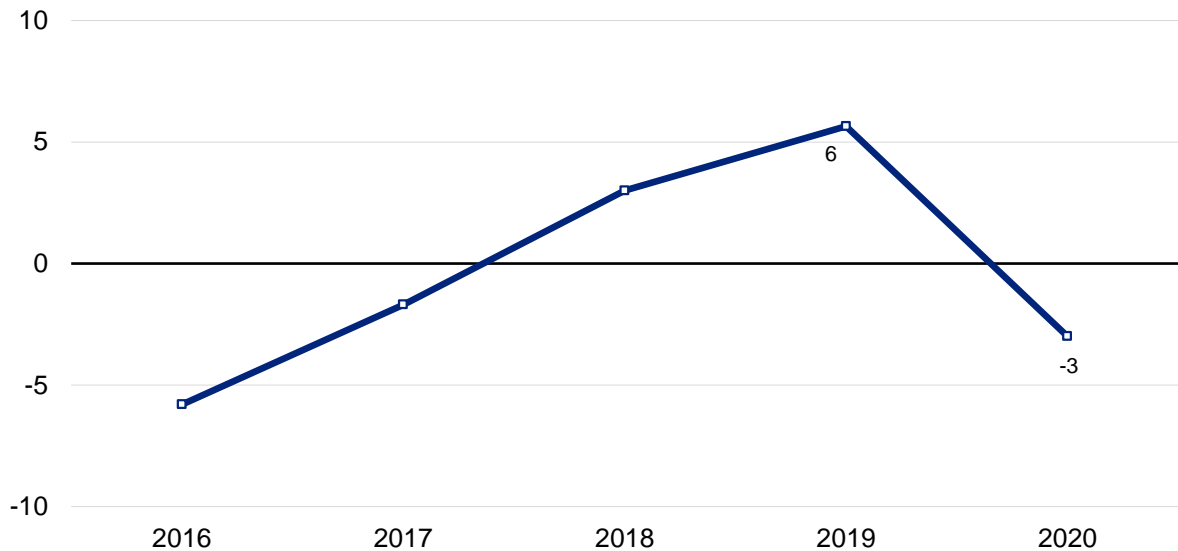
Figuur 26 Netto combined ratio, Transport

3.6 Aansprakelijkheid

De omzet in de markt voor aansprakelijkheidsverzekeringen stijgt in 2020 met 3 procent naar 1,5 miljard euro, waarvan ruim driekwart zakelijk is. Het resultaat daalt en is zelfs negatief in 2020 vanwege meer geleden schade, een stijging van de bedrijfskosten en een halvering van de beleggingsopbrengsten.

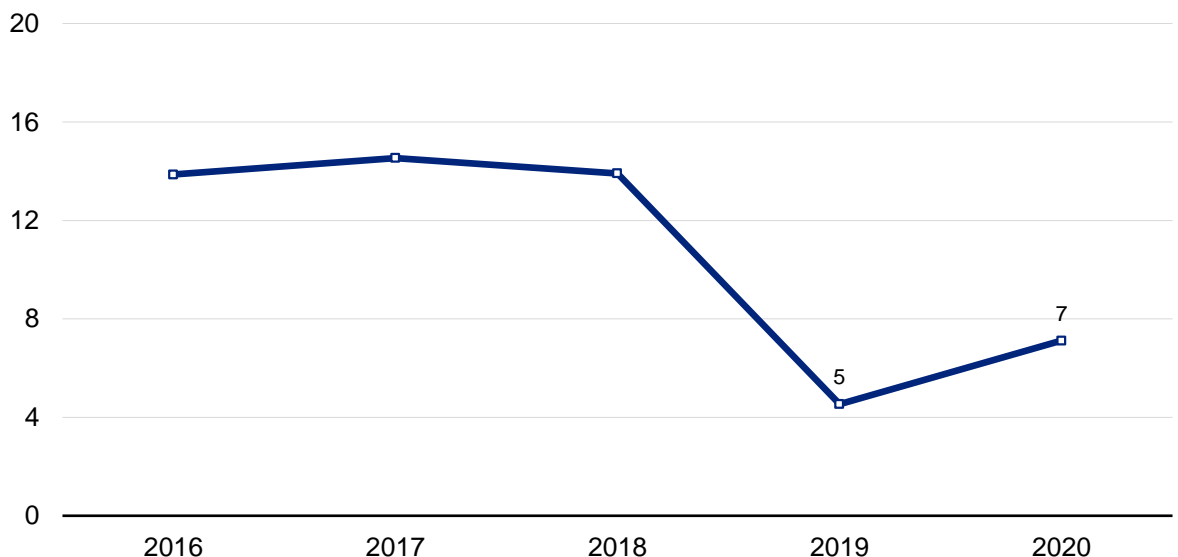
Figuur 27 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Aansprakelijkheid totaal

3.7 Rechtsbijstand

Rechtsbijstand laat in 2020 een gemengd beeld zien, enerzijds bijvoorbeeld minder geleden schade vanuit verkeer, anderzijds meer geleden schade vanuit gezinnen. Beide wijzigingen zijn zo goed als zeker toe te wijzen aan corona. Zo was de verkeersintensiteit in 2020 een vijfde minder en zijn er circa 15 procent meer conflicten tussen burens gemeld bij buurtbemiddelingsorganisaties (bron: CCV), wat ook zijn weerslag zal hebben op rechtsbijstandsclaims. Het premievolume van Rechtsbijstand stijgt in 2020 met 4 procent naar 0,9 miljard euro. Het aandeel zakelijke verzekeringen is ongeveer 27 procent. In 2019 had het resultaat een dip en daalde sterk vergeleken met een jaar eerder. In 2020 stijgt het resultaat licht ten opzichte van 2019.

Figuur 28 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Rechtsbijstand

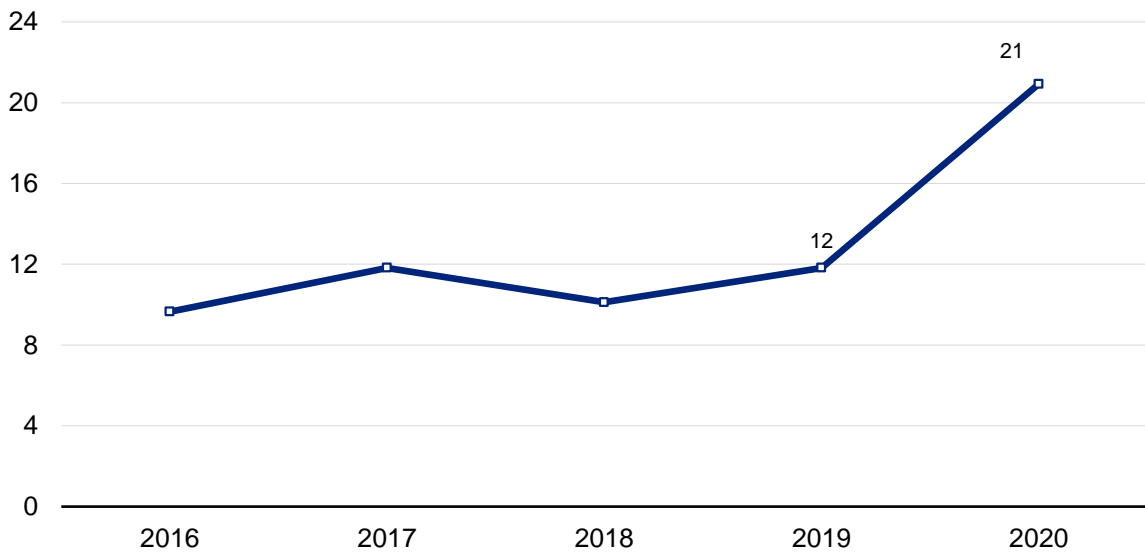

3.8 Reis

De mobiliteit in 2020 was sterk beperkt. Zo was het aantal vliegpassagiers in maart 2020 gehalveerd en vloog in april maar 2 procent van het aantal passagiers ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Over heel 2020 is het aantal vliegpassagiers ten opzichte van het jaar ervoor 71% lager (CBS). De beperkte mobiliteit heeft ook effect op de productgroep Reis.

De productgroep Reis bestaat uit doorlopende en aflopende reisverzekeringen, annuleringsverzekeringen en hulpverzekeringen. In 2020 daalt het premievolume sterk (-11%) ten opzichte van 2019. Het resultaat stijgt door minder betaalde schade.

Figuur 29 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Reis

Samen sterk in hulpverlening

Angela Looyé (Manager Communications bij Eurocross) herinnert het zich als de dag van gisteren: de enorme saamhorigheid in de wereld van de hulpverlening toen de wereld in maart 2020 op slot ging:

“Ik heb nooit eerder meegemaakt dat één gebeurtenis zoveel impact heeft gehad. In 2014 was Eurocross coördinerend alarmcentrale en uiteraard heeft het neerstorten van de MH17 op 17 juli 2014 ook een enorme impact gehad, maar ik werkte toen nog niet bij Eurocross. Bij zulke uitzonderlijke omstandigheden als de MH17 en nu ook bij de coronapandemie weten de diverse betrokken partijen elkaar snel te vinden. Toen de grenzen vorig jaar sloten en veel Nederlanders vast kwamen te zitten, heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken meteen de reiswereld en de vier alarmcentrales benaderd hoe we dat moesten oplossen. Er is in recordtijd een telefoonlijn opengesteld, een website gelanceerd en de wereld werd verdeeld onder de diverse alarmcentrales. De aanmeldingen van Nederlanders die vastzaten in

het buitenland bleven in die eerste dagen ook maar binnenstromen. En natuurlijk liepen we wel eens tegen grenzen aan, maar ik herinner me vooral de enorme saamhorigheid. We werkten met zijn allen aan één doel (Nederlanders veilig terughalen) en dat was uniek om mee te maken. In totaal hebben we, soms met veel kunst- en vliegwerk, 50.000 Nederlanders geholpen met hun terugreis.

Als ik 2020 in één woord zou moeten samenvatten, komt als eerste het woord 'heftig' in me op. Dat geldt zowel zakelijk als privé. Ik heb een gezin met zes kinderen en heb in het afgelopen jaar alle ballen in de lucht moeten houden. Iedereen thuis, iedereen online. Als ik er nu op terugkijk, denk ik: hoe dan? Het was gekkenwerk, maar op de een of andere manier geeft een crisis ook altijd energie. Van mijn werk is gek genoeg niet eens zoveel weggevallen. Natuurlijk, de mediacommunicatie die we normaal gesproken doen, is er nauwelijks. Ik heb in de pers weinig hoeven en kunnen vertellen over de wintersport van het afgelopen jaar, maar ik was wel ontzettend druk met de interne communicatie. Ik zit nu toevallig op kantoor en het is zo stil. Iedereen werkt thuis. Hoe zorg ik er als manager voor dat iedereen zich verbonden blijft voelen met het bedrijf? Dat soort vragen levert veel werk op en is eerlijk gezegd ook interessant. Maar als je het mij zo vraagt, gun ik het iedereen weer van harte om lekker op reis te kunnen."

<https://www.verzekeraars.nl/publicaties/actueel/samen-sterk-in-de-hulpverlening>

4 Inkomen en Zorg

- Inkomen: premievolume stijgt, resultaat daalt
- Zorg: premievolume en resultaat stijgen

4.1 Algemeen

Bij Inkomen (verzekeringen tegen inkomensderving en loondoorbetalingsverplichting als gevolg van arbeidsongeschiktheid veroorzaakt door ziekte of ongeval) zorgde een oplopende schadelast er tot 2015 voor dat het resultaat sterk onder druk kwam te staan. Na een gelijkblijvende schadelast in 2018 ten opzichte van een jaar eerder, neemt de schadelast weer toe, in 2020 nog sterker dan in 2019.

De financiële situatie van de branche Zorg (medische kosten) kenmerkt zich door een stijgend premievolume, voornamelijk als gevolg van stijgende zorgkosten.

Tabel 4 Bruto premievolume en premieontwikkeling per branche

Branche	2016 € mrd	2017 € mrd	2018 € mrd	2019 € mrd	2020 € mrd	Mutatie %
Inkomen	3,7	3,7	3,9	4,0	4,2	6
Zorg	43,0	44,4	46,8	48,3	49,9	3
Totaal	46,7	48,0	50,7	52,3	54,1	3

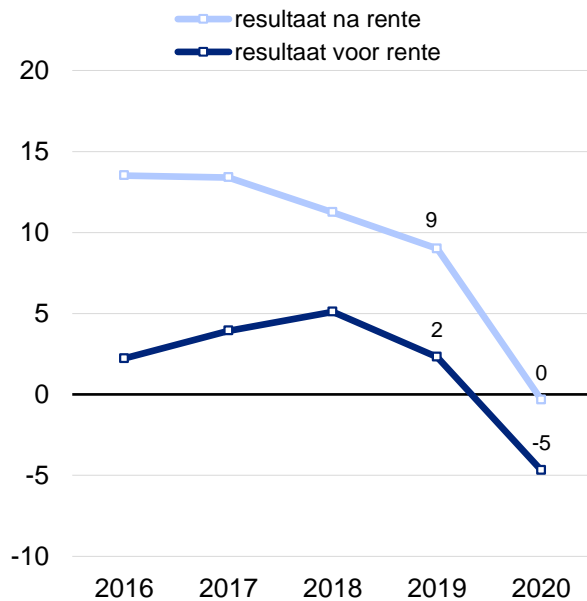
4.2 Inkomen

Inkomensverzekeraars spelen een belangrijke rol in het stelsel van ziekte en arbeidsongeschiktheid. Zij dragen zowel het risico van loondoorbetalingsverplichting en op het gebied van WGA voor werkgevers, als het risico van arbeidsongeschiktheid voor zelfstandig ondernemers. Daarbij zetten verzekeraars via preventie en re-integratie in op een spoedige werkhervatting van de arbeidsongeschikte verzekerden. Uit een onderzoek in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid uit 2014⁹ is gebleken dat werkgevers met een private verzuimverzekering significant minder knelpunten ervaren rondom de loondoorbetalingsplicht dan werkgevers zonder verzekering.

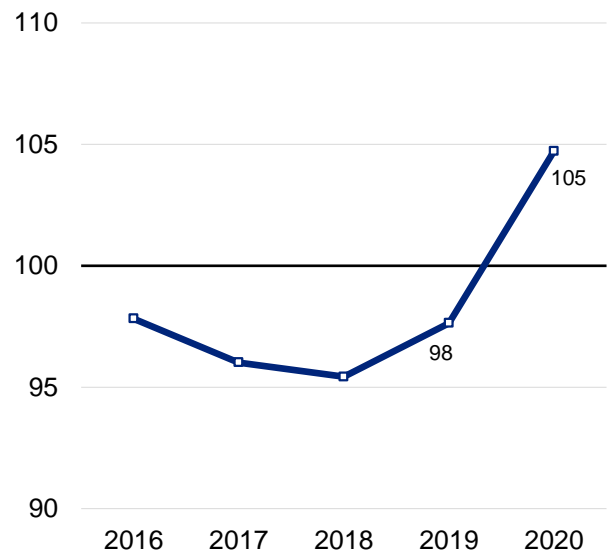
Verzekeraars regelen jaarlijks de vergoedingen van inkomensderving bij ziekte en arbeidsongeschiktheid voor honderdduizenden werknemers en zelfstandigen. Zij bieden dan ook verzekeringen aan op het gebied van arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen, ziekteverzuim (loondoorbetaling) voor werkgevers, WIA en ongevallen. Het totale premievolume dat deze producten in 2020 genereren, is 6 procent hoger dan in 2019 en komt uit op 4,2 miljard euro. Het resultaat daalt echter. Dit wordt vooral veroorzaakt door een toename van de schadelast, waarbij vooral de voorzieningen stijgen. Mogelijk houden verzekeraars vanwege corona rekening met meer en langer ziekteverzuim. Net als bij andere producten die dekking bieden voor het risico van langlopende uitkeringen, speelt ook hier de verdere daling van de toch al lage rente weer een grote rol. Ondanks een redelijke beursontwikkeling in 2020 nemen de beleggingsopbrengsten af wat bijdraagt aan een daling van het resultaat.

⁹ Panteia, *Prikkels en knelpunten. Hoe werkgevers de loondoorbetalingsverplichting bij ziekte beleven*, 2014

Figuur 30 Resultaat na herverzekering in procenten van de verdiende premie, Inkomen

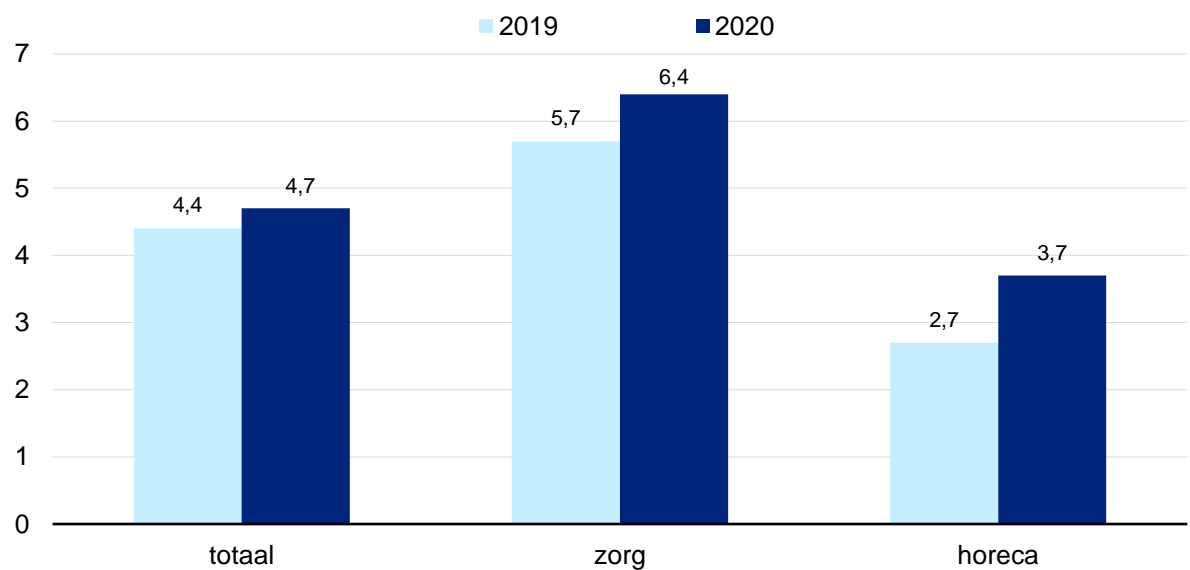
Figuur 31 Netto combined ratio, Inkomen

Ziekteverzuim ongelijk verdeeld

De coronapandemie heeft duidelijk effect op het ziekteverzuim in 2020. In Nederland bedraagt het ziekteverzuimpercentage in 2020 namelijk 4,7 procent. Dit is 0,3 procentpunt hoger dan in 2019, wat een relatieve stijging van 7 procent inhoudt. Het ziekteverzuim is met 6,4 procent het hoogste in de gezondheids- en welzijnszorg. Dat is 0,7 procentpunt meer dan in 2019. De horeca is de sector met de sterkste stijging. Het ziekteverzuim stijgt daar in 2020 met 1 procentpunt naar 3,7 procent (ruim een derde meer).

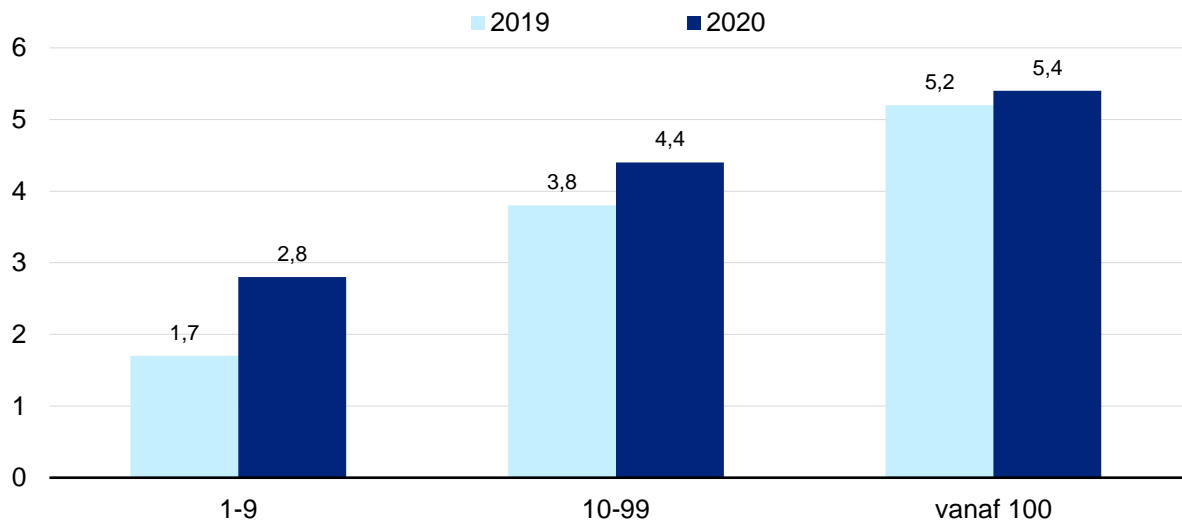
Figuur 32 Ziekteverzuim in enkele opvallende bedrijfssectoren, %

Indien wordt gekeken naar het aantal werkzame personen, zijn er twee opvallende zaken. Ten eerste hoe meer werknemers, hoe hoger het ziekteverzuim. Ten tweede hoe minder werknemers, hoe sterker de stijging in 2020. De toename van meer dan de helft in de categorie tot en met 9 werknemers heeft

meer dan bij de andere categorieën invloed op het resultaat van de ziekteverzuimportefeuilles, omdat dit de voornaamste doelgroep is van verzekeraars. Bij de geringe stijging in de klasse vanaf 100 werknemers kan worden bedacht dat er bij dergelijke bedrijven een grotere buffer is om verzuimproblemen op te vangen (bron percentages: CBS).

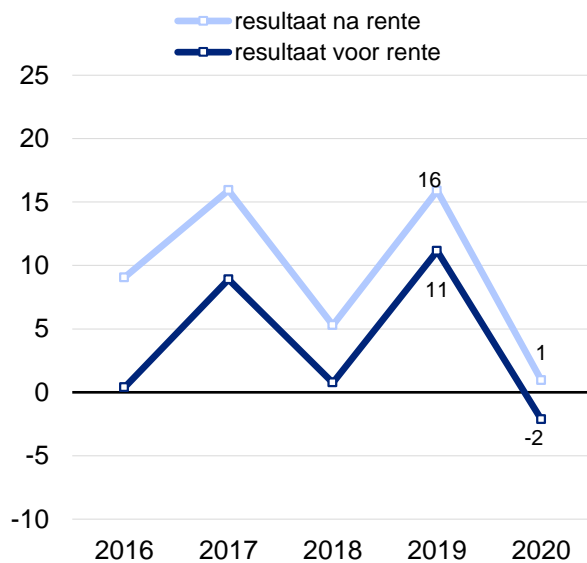
Figuur 33 Ziekteverzuim per aantal werkzame personen, %

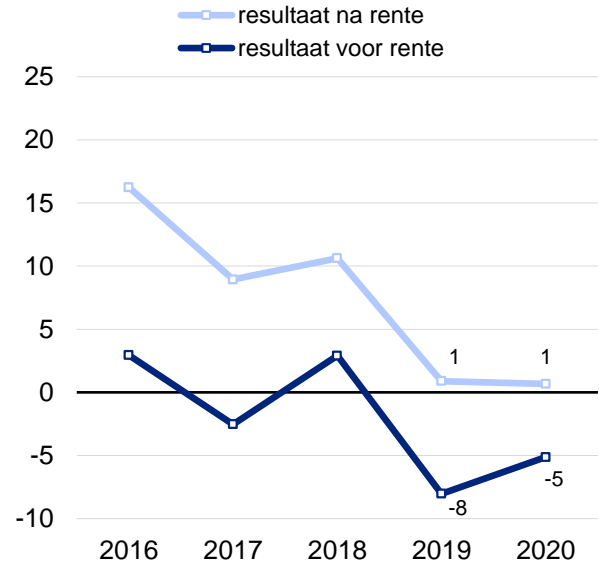
Dat een hoger ziekteverzuim een negatieve invloed heeft op resultaten van inkomensverzekeringen is evident. Nog onbekend is echter wat op langere termijn de gevolgen zullen zijn van uitgestelde zorg en situaties als long COVID, waarbij klachten langdurig kunnen aanhouden. Verzekeraars zullen ook daarmee moeten omgaan, maar hebben daarvoor al wel veel ervaring met het inschatten van risico's.

In tegenstelling tot in 2019, laten de collectieve verzekeringen in 2020 een sterke daling van het resultaat zien en de individuele verzekeringen niet. Hierbij moet worden opgemerkt dat het beeld voor de verschillende productgroepen bij collectieve verzekeringen wisselend is.

Figuur 34 Resultaat voor herverzekering in procenten van de verdiende premie, *Inkomen Collectief*

Figuur 35 Resultaat voor herverzekering in procenten van de verdiende premie, *Inkomen Individueel*

Samen sterk in re-integratie

Conchita Koster (casemanager bij a.s.r.-inkomensverzekeringen) heeft sinds de eerste lockdown werkgevers en werknemers onder haar hoede.

“Toen in 2020 de lockdown inging, belden werkgevers in paniek op. Naast het feit dat sommigen hun zaak moesten sluiten, hadden ze veel vragen over de al lopende re-integratietrajecten. Hoe kunnen re-integratietrajecten bij het eigen bedrijf doorgaan? Hoe streng zal het UWV oordelen over de re-integratieverplichtingen bij ziekte? Sommigen had ik emotioneel aan de lijn, omdat ze geen idee hadden hoe het verder moest. Tegelijkertijd zagen mijn collega’s en ik het aantal ziekmeldingen hard stijgen. Van gemiddeld 10 naar soms wel 50 per dag. We hebben de arbodienst gevraagd de ziekmeldingen te controleren. Soms werden werknemers ziekgemeld die bij klachten in quarantaine moesten en niet naar het werk konden. De vraag was of je dan wel ‘ziek’ was. Niet alle meldingen konden daarom worden geaccepteerd als ziekmelding en dat hebben we zo goed mogelijk geprobeerd uit te leggen aan de werkgevers. Deze

pandemie heeft op iedereen een andere uitwerking en dat zagen we terug in de praktijk. We kregen te maken met een verscheidenheid aan klachten en de duur ervan. Sommige werknemers overleden aan het virus en anderen waren snel hersteld. De uitkomst was vooraf dus moeilijk te voorspellen. Ook de verzuimduur liep gedurende het jaar steeds verder op. Niet alleen van coronapatiënten, maar ook die van andere zieke werknemers, omdat behandelingen in de zorg werden uitgesteld. Het vinden van alternatieven voor de behandeling was lastig.

Door een crisis als deze ontstonden er ook mooie initiatieven. Voor re-integratie na corona zijn er in korte tijd verschillende interventieprogramma’s ontwikkeld. Bijvoorbeeld voor mensen die de ziekte ternauwernood overleefden, voor diegenen die een dierbare verloren of mensen met ‘long COVID’. Deze programma’s ondersteunen de werknemers bij het verwerken van de ziekte of de ontstane situatie én ondersteunen hen bij de terugkeer naar werk. Sinds oktober 2020 werk ik als casemanager voor het Brancheloket Apotheken van a.s.r. Zo begeleid ik onder andere een apothekersassistente. In maart 2020 meldde ze zich ziek en werkt nu twee keer per week een uurtje. Daarna is ze ontzettend moe en moet rusten om te komen tot meer herstel. Ik zie dat de onvoorspelbaarheid van het ziekteverloop ook tot onbegrip van bijvoorbeeld collega’s leidt. Hiervoor zetten we waar nodig coaching in om wederzijds begrip te vergroten.

Het afgelopen jaar heeft meer flexibiliteit en creativiteit gevraagd om toch te komen tot re-integratie en werkhervatting. Inmiddels is het wat betreft corona iets rustiger, maar we zijn er nog niet. Er staan veel werknemers op de wachtlijst voor een behandeling waardoor hun verzuimduur stijgt. Mijn collega’s en ik kijken per dag hoe we ervoor staan en doen er alles aan om werkgevers en werknemers te helpen waar we kunnen.”

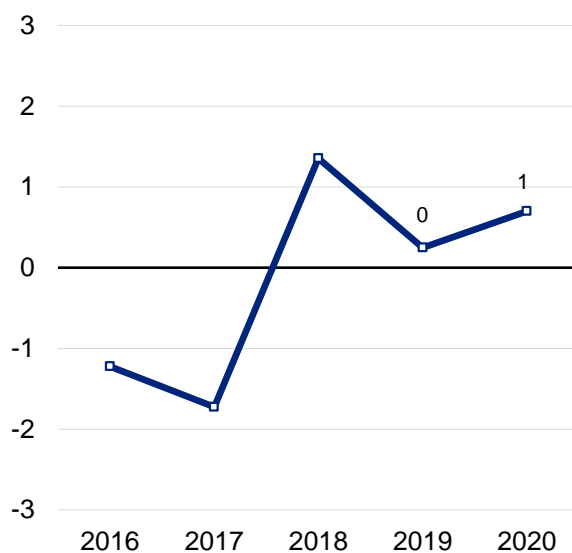
NB De ervaring zoals beschreven is een voorbeeld van re-integratiewerkzaamheden door diverse verzekeraars in coronatijd.

4.3 Zorg

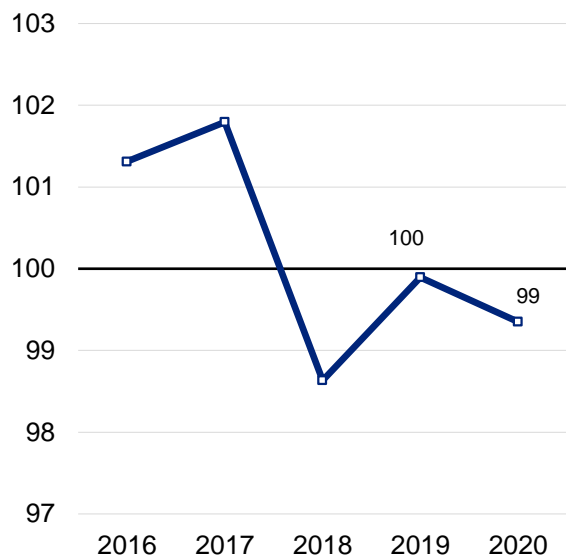
Zorgverzekeraars zien zich elk jaar geconfronteerd met stijgende zorgkosten en regelmatig ook met wijzigingen in het zorgstelsel. De dekking in de basisverzekering en de hoogte van het eigen risico kunnen jaarlijks veranderen, waardoor de financiële jaarcijfers soms moeilijk met elkaar te vergelijken zijn. Daarbij komen in 2020 de gevolgen van de corona-uitbraak bij. Enerzijds werden er door corona meer zorgkosten gemaakt. Deze werden (deels) gecompenseerd door de aanvullende bijdrage vanuit de wettelijke catastrofereregeling uit het Zorgverzekeringsfonds. Anderzijds namen de reguliere zorgkosten af door het dalen van reguliere zorgbehandelingen. Daarnaast hebben zorgverzekeraars een deel van hun premiegelden ingezet om zorgverleners te compenseren voor omzetverlies (via de Continuïteitsregeling) of meerkosten (via de Meerkostenregeling). Onduidelijk is nog welk effect deze regelingen hebben op de resultaten van de Zorgverzekeraars.

Het premievolume van Zorg stijgt in 2020 net als een jaar eerder met 3 procent. De schadelast stijgt ook met 3 procent en het resultaat stijgt in 2020 van 0 naar 1 procent.

Figuur 36 Resultaat na rente na herverzekering in procenten van verdiende premie, Zorg (bron: DNB)

Figuur 37 Netto combined ratio, Zorg (bron: DNB)

5 Levensverzekeringen

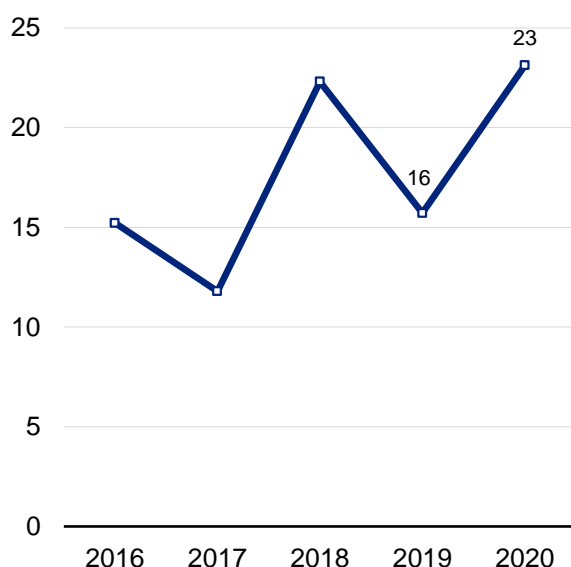
- Premievolume daalt
- Resultaat technische rekening stijgt, maar netto resultaat daalt

5.1 Algemeen

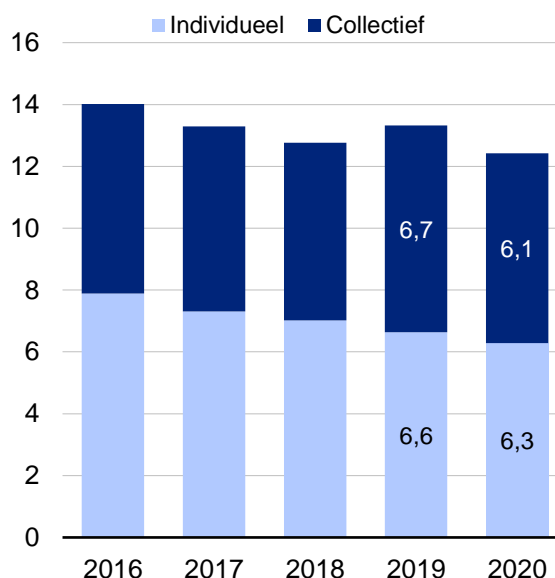
Levensverzekeraars verzorgen onder andere de collectieve en individuele pensioenvoorzieningen, overlijdensrisico- en uitvaartverzekeringen van miljoenen klanten. Ze keren jaarlijks gemiddeld meer dan 20 miljard euro uit. Het premievolume laat al jarenlang een dalende lijn zien, als gevolg van de krimpende markt voor individuele levensverzekeringen. In 2019 was nog een uitzonderlijke stijging als gevolg van grote koopsommen bij Collectief, maar in 2020 daalt het premievolume Leven met 7 procent. Deze krimp speelt ook in 2020 weer bij de individuele verzekeringen en wordt optisch licht versterkt door enige verschuiving in het collectieve deel (voornamelijk werknemerspensioenen; de tweede pijler) naar de PPI's. Belangrijk om te melden is dat de verdeling van het premievolume 2018 en 2019 over bijvoorbeeld Individueel en Collectief met terugwerkende kracht is aangepast door ontvangen correcties.

Het resultaat kan van jaar op jaar sterk fluctueren. Het gemiddelde beursjaar 2020 heeft er in combinatie met de lage rente toe geleid dat de beleggingsopbrengsten zijn gedaald. Aan de technische voorzieningen is echter minder toegevoegd dan in 2019, toen de negatief geworden rente ervoor zorgde dat de voorzieningen om uitkeringen te kunnen garanderen moesten worden opgehoogd. Dit alles leidt in 2020 tot een stijging van het resultaat technische rekening. Het netto resultaat (o.a. na belastingen), is daarentegen gedaald.

Figuur 38 Technisch resultaat Leven in procenten van de verdiende premie

Figuur 39 Premievolume Leven, € mrd

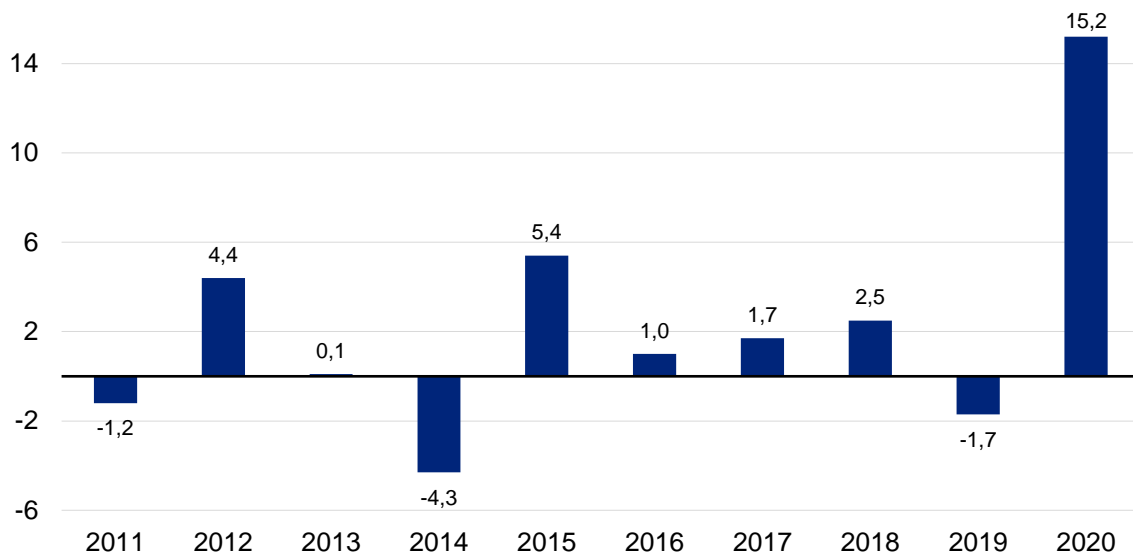

Over sterfte gesproken

Het CBS registreert voor Nederland al jaren het aantal overleden personen. In 2020 zijn 169 duizend mensen overleden, 15 duizend meer dan verwacht.

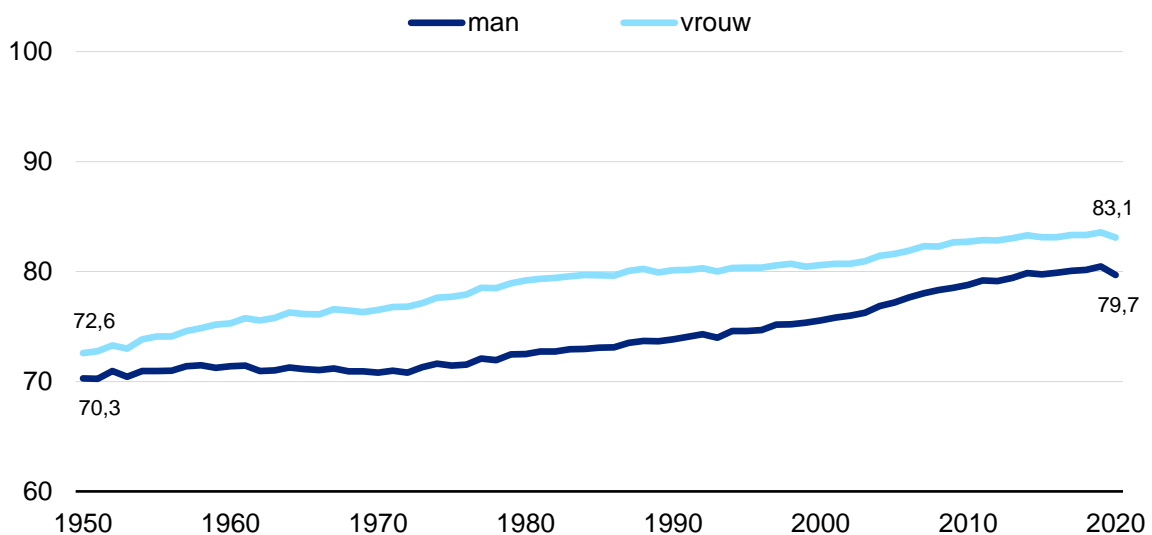
Indien meer mensen overlijden dan verwacht, is er sprake van oversterfte. Het CBS houdt dat bij en daaruit blijkt duidelijk dat in 2020 meer mensen zijn overleden. De stijgingen in 2015 en 2018 werden in beide gevallen veroorzaakt door een griep epidemie in het voorjaar. In 2020 is het corona dat zijn sporen nalaat. De grootste stijging komt uit de eerste golf, gevolgd door de tweede golf en de hittegolf in de zomer van 2020. Het waren niet alleen ouderen waar een stijging zich voordeed, ook onder 65-minners was er sprake van een toename, namelijk 4 procent.

Figuur 40 Oversterfte in Nederland, dzd. (bron: CBS)

Het CBS publiceert ook de levensverwachting bij geboorte. In onderstaande figuur is duidelijk te zien dat deze al decennialang toeneemt. Ook zichtbaar is de knik in 2020, die door de coronapandemie wordt veroorzaakt. Hierbij moet worden opgemerkt dat de 2020-cijfers nog voorlopig zijn. Daarnaast leert de geschiedenis dat na eerdere perioden met hoge sterfte, zoals de Spaanse griep en de Tweede Wereldoorlog, de levensverwachting snel weer terug op het oude niveau was. Of dat na de coronapandemie ook het geval is, zal de toekomst leren.

Figuur 41 Levensverwachting in Nederland, jaren (bron: CBS)

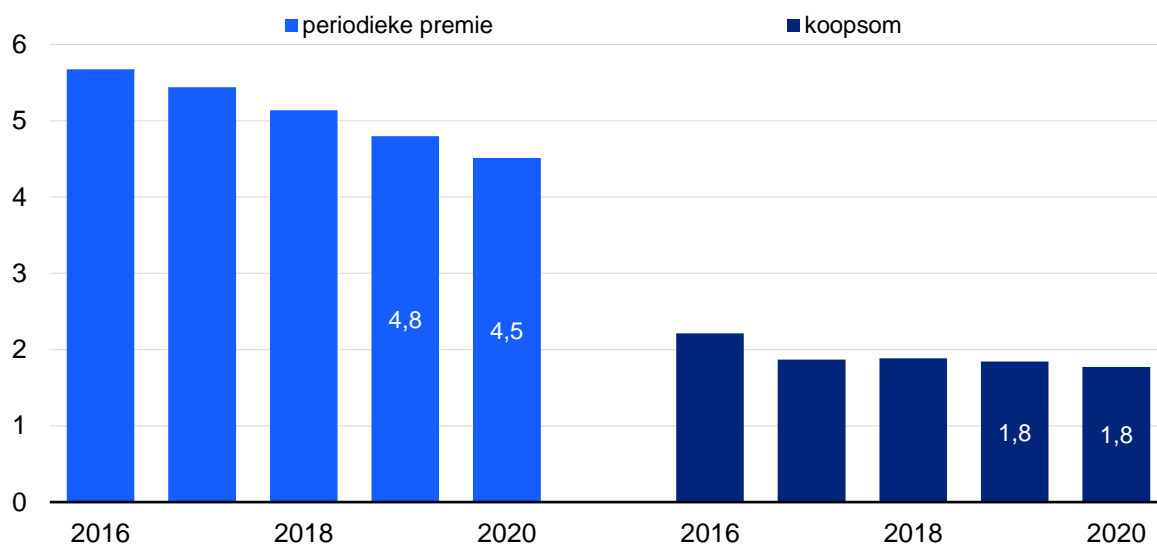
Verzekeraars houden vanwege de langetermijnverplichtingen die zijn aangegaan met verzekerden uiteraard rekening met de te verwachten sterfte. Als er meer mensen (eerder) overlijden, betekent dit dat er minder tijd is om kapitaal op te bouwen voor het bedrag dat volgens afspraak moet worden betaald of voor de diensten die moeten worden verleend. Bij verzekeringen met langlopende uitkeringen zoals voor het pensioen, betekent het daarentegen dat de periodieke uitkering eerder zal worden gestopt, tenzij geregeld is dat nabestaanden een uitkering blijven ontvangen tot het eigen overlijden. Actuarissen werkzaam bij verzekeraars brengen voor hun eigen organisatie en klanten de gevolgen in kaart, zodat de toezeggingen kunnen worden nagekomen en bij nieuwe producten reëel kunnen worden geprijsd.

5.2 Individueel

Deze markt betreft levensverzekeringen voor individuele personen. De verzekeringen bieden vaak een uitkering bij overlijden waarmee nabestaanden bijvoorbeeld de hypotheek (deels) kunnen aflossen of kosten van een uitvaart kunnen betalen. Daarnaast wordt voor bijvoorbeeld lijfrente/pensioen of hypotheekaflossing kapitaal opgebouwd dat op een afgesproken moment tot uitkering komt. Verder kan ook een uitkeringsverzekering worden aangeschaft, waarmee iemand bijvoorbeeld verzekerd is van een pensioenuitkering tot het moment van overlijden of een periodieke uitkering voor nabestaanden.

In 2020 zien we het premievolume (het totaal van zowel nieuwe als reeds bestaande verzekeringen) van individuele levensverzekeringen dalen. Deze daling speelde bij zowel de periodieke premie als bij de koopsommen (eenmalige premie). De daling is ook terug te zien bij zowel de traditionele verzekeringen als de beleggingsverzekeringen. Een van de oorzaken is dat polissen aflopen en er minder nieuwe voor terug komen.

Figuur 42 Premievolume Individueel, € mrd

Samen sterk in de uitvaartbranche

Guus Opdenoordt (locatiemanager coöperatie DELA) liet er in het voorjaar van 2020 geen enkele twijfel over bestaan. Het was alle zeilen bijzetten in de uitvaartbranche:

“De coronagolven die we in Nederland hebben meegemaakt, zagen wij terug in het aantal uitvaarten. Normaal gesproken hebben wij in april in ons crematorium/uitvaartcentrum Waalstede honderd crematies, in 2020 waren dat er 170. Dat trekt echt een wissel op het team. Net als veel andere uitvaartcentra zijn wij toen overgegaan op buitenunits om voldoende plek te hebben voor de overledenen die tot aan de uitvaart bij ons zijn. In augustus en september, waarin het altijd al rustiger is, was het bij ons ook minder druk. In de tweede en derde golf zaten we gemiddeld op dertig overledenen in ons uitvaartcentrum. En nu zitten we weer op ons ‘normale’ niveau van 21. Voor ons team is het een heftige tijd geweest, waarin ons weinig rust is gegund. Gek genoeg zijn we snel gewend geraakt aan de anderhalve meter. Nog

steeds komen we amper bij de mensen thuis en regelen we het merendeel van de uitvaart online. Maar, de ingrijpende coronamaatregelen hebben ook voordelen. Het streamen van een uitvaartplechtigheid stond bijvoorbeeld al langer op ons wensenlijstje. Dat hebben we door corona in twee weken tijd moeten regelen. Inmiddels is het regelgesprek voor een plechtigheid via Teams of Zoom heel normaal geworden. Het blijkt ook echt een meerwaarde te hebben, onder meer voor mensen die slecht ter been zijn. Mensen kiezen ook steeds vaker bewust voor een kleine uitvaart. Er mogen nu maximaal honderd mensen bij een plechtigheid. In ons centrum hebben we ruimte voor zestig, maar bij het merendeel van onze uitvaarten zijn ‘slechts’ 30-35 personen aanwezig. Wij horen ook van nabestaanden dat zij vooral de intimiteit van een kleine uitvaart, met een livestream, als positief ervaren. Ik denk dat een dergelijk afscheid niet alleen intiëmer is, maar ook intenser. Intimiteit zorgt voor een andere beleving. Bovendien voelen mensen zich toch vaak vrijer als de kring kleiner is.

Al met al was 2020 een heel hectisch jaar, waarin we gelukkig ook mooie dingen hebben gezien. Als branche hebben wij weer eens de bevestiging gekregen van wat we eigenlijk al wisten: we zijn meer collega’s dan concurrenten. Als de één de capaciteit even niet had en een ander wel, dan regelden we dat gewoon. Dat samen ervoor gaan en het uitwisselen van mensen en capaciteit als dat nodig is, is kenmerkend voor onze sector. We moeten het met elkaar doen. Dat was zo, dat is zo en dat blijft zo!”

<https://www.verzekeraars.nl/publicaties/actueel/samen-sterk-in-de-uitvaartbranche>

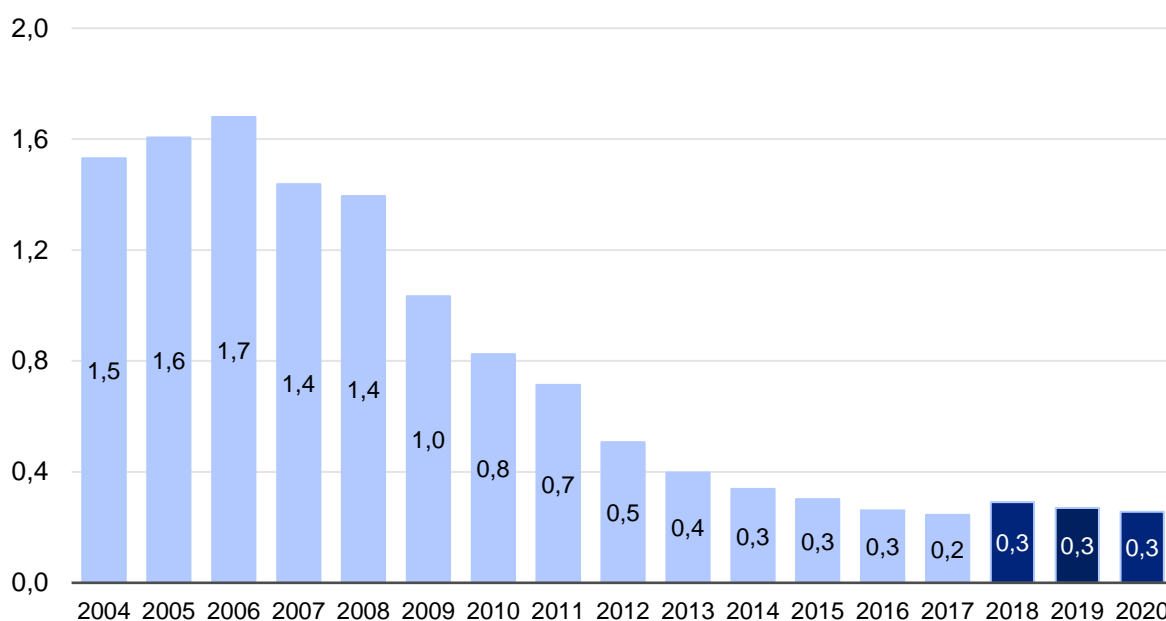
NB De ervaring zoals beschreven is een voorbeeld van dienstverlening van diverse uitvaartverzekeraars in coronatijd.

5.3 Productie Individueel

De productie (nieuw afgesloten verzekeringen en verhogingen) bedraagt in 2020 zo'n 370 duizend polissen met een APE van 0,3 miljard euro. APE staat voor annualised premium equivalent en geeft de periodieke premie en koopsompremie op gelijkwaardige wijze samengevoegd weer (periodiek plus 10 procent koopsom). Vanwege een trendbreuk¹⁰ in 2018 kon toen niet worden vastgesteld of er sprake was van een daling of stijging. In 2020 is de productie in aantallen 5 procent lager dan in 2019 evenals de APE.

In de periode 2007-2017 laat de APE voornamelijk een dalende trend zien en vanaf de trendbreuk in 2018 is dit ook weer het geval. Dit is allereerst te verklaren door de verslechterende economische situatie in de periode 2008-2013, de beperking van de fiscale kaders en de verschuiving van een deel van de productie naar banksparen. De concerns waarvan verzekeraars deel uitmaken bieden weliswaar vaak ook bankspaarproducten aan, maar deze cijfers vallen buiten de verzekeringsmarkt in dit verslag. Sinds 2013 is het afsluiten van een kapitaalverzekering voor aflossing van de hypotheek fiscaal niet meer aantrekkelijk. Vanaf 1 januari 2018 is het niet meer verplicht om bij een Nationale Hypotheek Garantie een overlijdensrisicoverzekering af te sluiten. Verder speelt ook hier de lage rente een rol, waardoor langlopende producten minder worden verkocht.

Figuur 43 Productie Leven Individueel in APE, € mrd.; trendbreuk in 2018

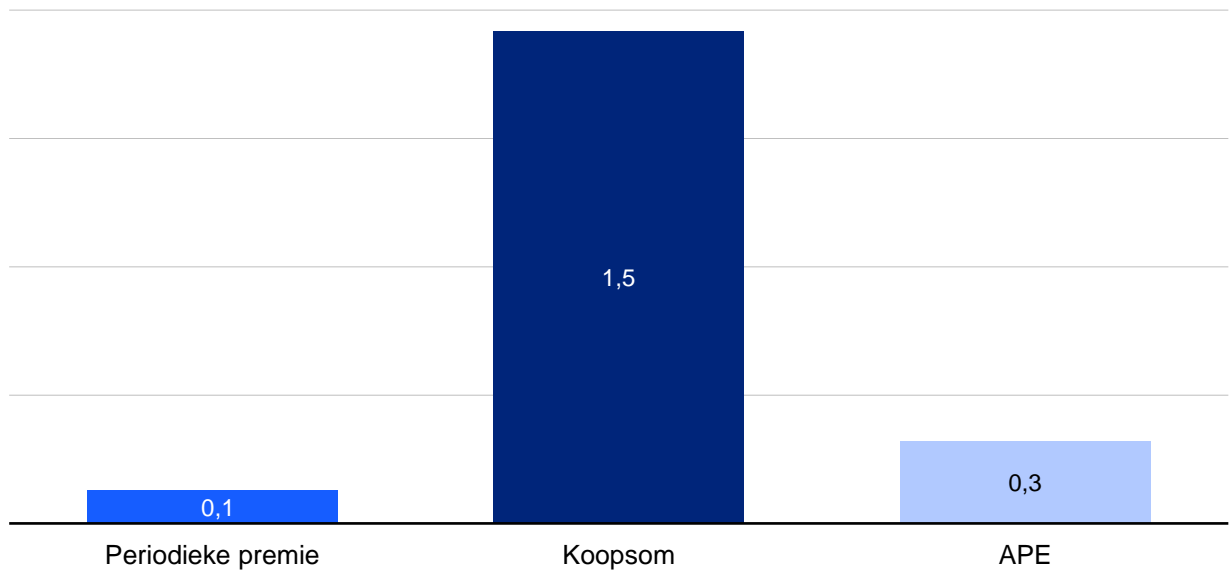

Net als in voorgaande jaren is in 2020 de productiepremie voor koopsommen (1,5 miljard euro) vele malen groter dan die bij verzekeringen met een periodieke premie (0,1 miljard euro). De verhouding tussen koopsommen en de periodieke premies is over de jaren heen vrij stabiel.

¹⁰ Naast een aanpassing van de marktdefinitie (nu inclusief verzekeraars die actief zijn *in*, maar onder toezicht staan *buiten* Nederland), zijn andere aanpassingen doorgevoerd om de datakwaliteit van de productiecijfers vanaf 2018 te verbeteren. De wijzigingen tezamen hebben een verhogend effect op de cijfers vanaf 2018. De aanpassingen konden niet met terugwerkende kracht worden toegepast op de cijfers van 2017 en eerder.

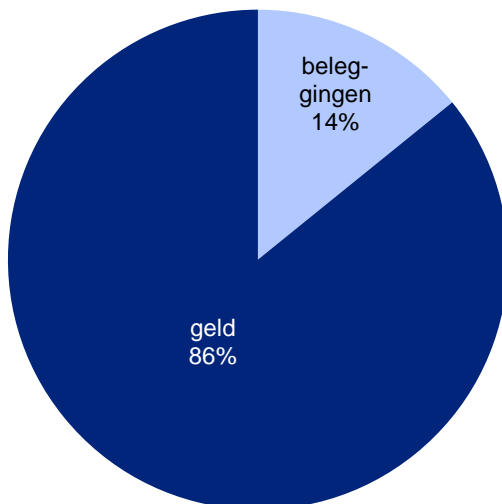
Figuur 44

Productiepremie individuele levensverzekeringen 2020, € mrd

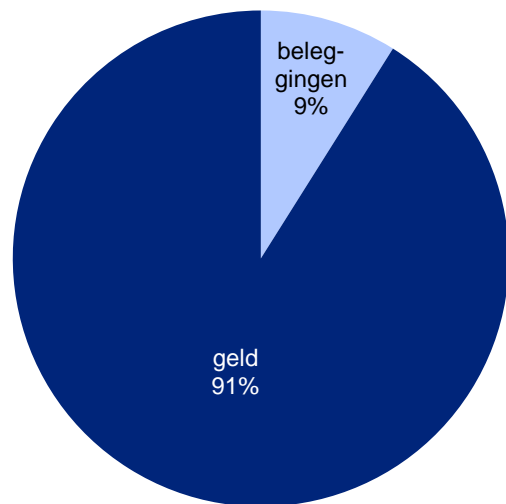

Het grootste deel van de totale productiepremie van individuele levensverzekeringen, namelijk 91 procent, is terug te vinden bij verzekeringen in geld. Dit percentage ligt bij de periodieke premie met 86 procent iets lager dan bij de koopsommen waar dit 91 procent bedraagt. De periodieke premies worden relatief gezien vaker belegd dan de koopsompremies, namelijk 14 procent respectievelijk 9 procent van de totale productiepremie.

Figuur 45 *Periodieke productiepremie individueel, 2020, verdeeld naar geld en beleggingen*

Figuur 46 *Koopsomproductiepremie individueel, 2020, verdeeld naar geld en beleggingen*

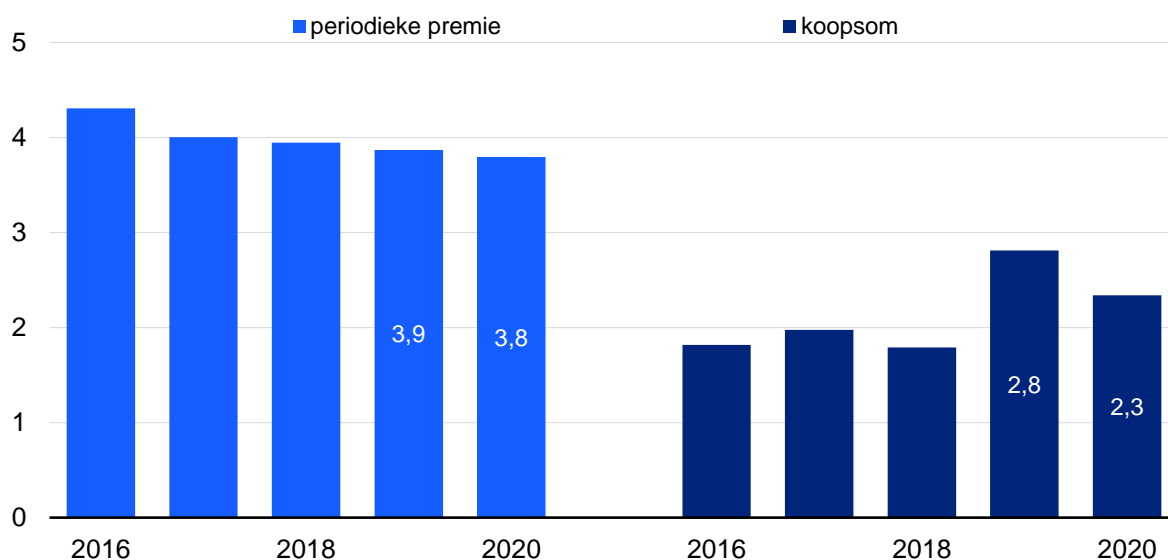

5.4 Collectief

De markt van collectieve levensverzekeringen betreft pensioencontracten voor werknemers als aanvulling (de tweede pijler) op de AOW (de eerste pijler). In tegenstelling tot de uitzonderlijke stijging in 2019, daalt het premievolume nu met 8 procent. De invloed van overnamekoopsommen, die kunnen ontstaan door bijvoorbeeld pensioentoezeggingen die van andere uitvoerders worden overgenomen, is dit jaar beperkt. De periodieke premie daalt licht met 2 procent. Per waarderingsvorm zien we een forse daling van het premievolume bij geldverzekeringen als gevolg van de koopsomdaling, maar een stijging bij beleggingsverzekeringen. In de collectieve markt is namelijk een verschuiving zichtbaar. Uit oogpunt van eenvoud, transparantie en kosten (mede door de lage rente) zien we een toenemende populariteit van

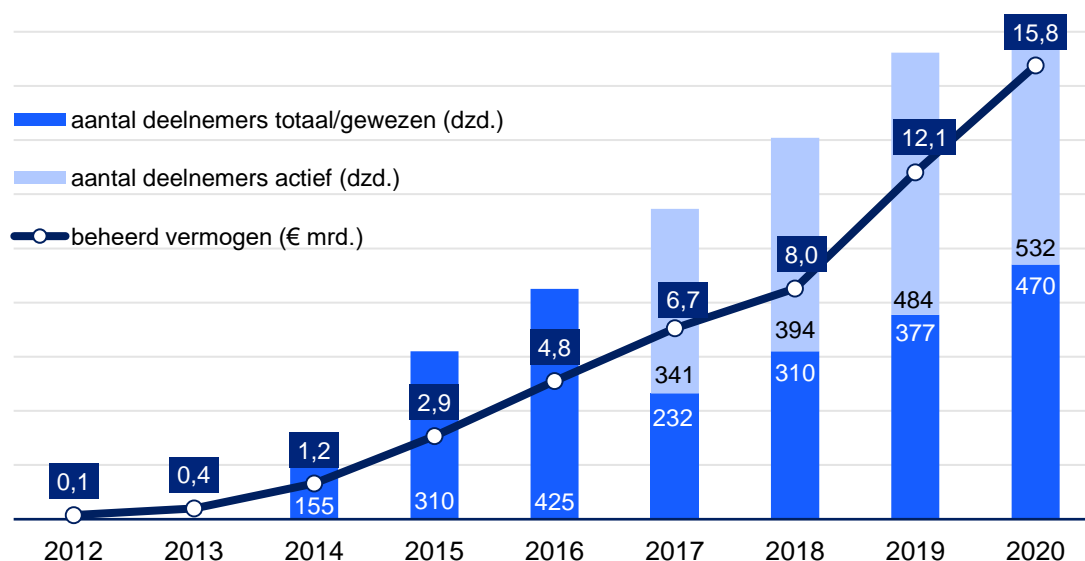
premieovereenkomsten (collectieve beleggingsregelingen) ten koste van uitkeringsovereenkomsten (verzekeringen in geld). Collectieve pensioenen verschuiven daardoor vaker naar verzekeringen in beleggingseenheden bij de verzekeraars zelf of naar PPI's of soms naar een APF (zie verder na onderstaande figuur).

Figuur 47 Premievolume Collectief, € mrd

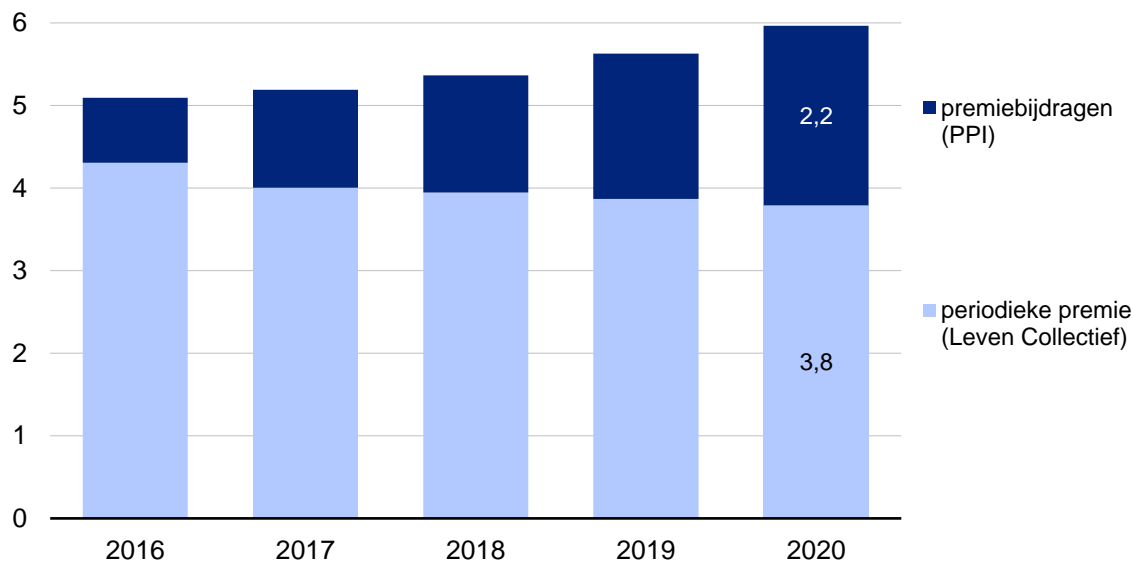
Tot een aantal jaren geleden mochten alleen verzekeraars en pensioenfondsen werknemerspensioenen uitvoeren. Inmiddels zijn er ook premiepensioeninstellingen (PPI) en sinds kort algemene pensioenfondsen (APF) actief op deze markt en deze hebben ook al enkele honderdduizenden actieve deelnemers in de boeken, waarvan het overgrote deel bij PPI's. Een deel van deze nieuwe uitvoerders is opgericht door of in samenwerking met verzekeraars, maar de financiële cijfers vallen buiten deze rapportage. In onderstaande grafiek is duidelijk zichtbaar hoe de PPI-markt zich ontwikkelt. Het beheerde vermogen bedraagt inmiddels bijna 16 miljard euro, een stijging van 31 procent ten opzichte van vorig jaar. Het totaal aantal deelnemers ultimo 2020 bedraagt ruim 1 miljoen, waarvan ruim 500 duizend actief, een stijging van 16 respectievelijk 25 procent. Tot en met 2016 is de verdeling tussen de actieve en gewezen deelnemers niet bekend, maar alleen het totaal.

Figuur 48 Deelnemers en beheerd vermogen bij PPI's ultimo jaar (bron DNB)

Als in de volgende figuur gekeken wordt naar de periodieke premie-inkomsten per jaar, dan is duidelijk zichtbaar dat waar de reguliere inkomsten van verzekeraars dalen, deze in 2020 nog harder stijgen bij PPI's. Rekening houdend met het feit dat een groot deel van de PPI's gerelateerd is aan verzekeringsconcerns, zou gesteld kunnen worden dat het goeddeels een verschuiving van de productie binnen concerns betreft.

Figuur 49 Periodiek premie-inkomen Leven Collectief en PPI's in € mrd. (bron DAC/DNB)

Over algemene pensioenfondsen is nog niet alle informatie over 2020 beschikbaar. Wel is bekend dat het belegd vermogen in 2020 met meer dan 50 procent is gegroeid tot een kleine 27 miljard euro. Het aandeel dat daarvan is ondergebracht bij een APF dat in relatie staat tot een verzekeraar, is gestegen van 60 naar 77 procent.

6 Afsluitend

Het coronajaar 2020 was voor veel mensen een jaar waarin nog maar eens duidelijk werd hoe snel de wereld, maar vooral ook de eigen omgeving kan veranderen van een veilige setting in een situatie vol onzekerheid. Verzekeraars hebben ook dit jaar weer getracht om mensen en bedrijven te helpen het leven zo normaal mogelijk door te laten gaan. Niet alleen door ervoor te zorgen dat schade weer zorgvuldig zijn afgehandeld en pensioenuitkeringen zijn gedaan, maar ook door extra coulance te betrachten en bij te dragen aan maatschappelijke initiatieven. Ook in 2021 zullen verzekeraars weer hun best doen om mensen te helpen met het omgaan met risico's.

Roos, hoe is het nu met haar?

Roos is verzorgende in een verpleeghuis als ze in maart 2020 besmet raakt met het coronavirus. Op 1 april wordt ze in een coma gebracht en tien dagen later komt ze pas bij. Hoe is het nu met haar?

“Het gaat niet slecht. Eigenlijk best goed. Ik werk weer volledig. Vaak moet ik na mijn werk wel even rusten, maar dat heb ik er graag voor over. Mijn werk is een uitje. Ik wil ook niet teveel klagen, maar ik heb nog dagelijks te maken met de nasleep van corona. Ik ging van kiplekker naar doodziek in een paar dagen tijd. Dat doet wat met je. Mijn cognitieve geheugen is bijvoorbeeld heel slecht. Ik kan niet op woorden komen en vorige week wist ik ineens niet meer hoe ik de slang van de stofzuiger moest opbergen. Ik was aan het stofzuigen toen de bel ging. Er kwam een vriend langs en ineens ben ik het dan kwijt. Ook het gevoel in mijn benen is nog niet terug. Ik loop, fiets en doe van alles, maar ik voel niks in mijn benen. Als ik in iets scherps stap, voel ik dat niet. Ik heb daarom bij de gemeente een driewiel fiets aangevraagd. Dat geeft me iets meer

vrijheid. En ik ben nog steeds heel moe. Na een dag werken komt er echt niks meer uit mijn handen. Ik houd daar altijd rekening mee. Als ik moet werken, eet ik wat makkelijkjes. Het gekke is ook dat ik niet omhoog kan kijken. Als ik omhoog kijk, val ik om. Toen ik pas iets wilde pakken en op een stoel ging staan, viel ik prompt achterover. Er was een vriendin bij, die een beetje boos was. Laat mij dat dan doen, zei ze. Maar ik wil niet steeds om hulp hoeven vragen. Ik moet mijn energie goed verdelen en mijn rust pakken, dan gaat het goed. Ik heb het daarover gehad met een specialist en een verpleegkundige. Eén dag IC is een maand herstel. Dat zou voor mij tien maanden zijn en daar ben ik nu ruim overheen, dus ik ben bang dat dit het is. Ik zit als mens anders in elkaar. Mijn longen zijn voor dertig procent beschadigd en zijn nu slechter dan een jaar geleden. Als ik een bewoner heb gedoucht, met mondkapje op, heb ik het benauwd en moet ik even frisse lucht gaan happen. Dat is lastig, maar het zij zo. Ik probeer vooral te kijken naar wat ik wel kan. Aan de buitenkant ziet niemand iets aan mij. Ik zit in de zon, geniet en loop in het dorp. Niemand ziet dat ik daarna anderhalf uur moet gaan liggen. Die impact is er en ik heb het leren accepteren. Ik heb op het randje gelegen en weet hoe betrekkelijk het leven is. Ik geniet van vandaag en zie wel wat morgen me brengt. Carpe diem!”

<https://www.verzekeraars.nl/publicaties/actueel/roos-had-corona-het-is-zo-ongrijpbaar>

Verklaring begrippen

Algemeen pensioenfonds (APF)

Een pensioenfonds waarin pensioen per (risico)kring wordt opgebouwd. Veel APF'en zijn gelieerd aan een verzekeraar.

Annualised Premium Equivalent (APE)

Het volume van de productiepremie uitgedrukt in zogenaamde premie-equivalenten op jaarbasis. APE bestaat uit periodieke premies op jaarbasis plus 10 procent van de koopsompremies.

Bedrijfskosten

Het totaal van kosten en provisie. De bedrijfskosten bestaan uit de componenten acquisitiekosten, wijziging overlopende acquisitiekosten, beheers- en personeelskosten, winstdeling en provisie herverzekering.

Beleggingsverzekering

Een levensverzekering waarbij de premie of koopsom wordt belegd in aandelen of beleggingsfondsen. Het op te bouwen kapitaal wordt te zijner tijd omgezet in (jaarlijkse) uitkeringen.

Bruto combined ratio

Geleden schade en bedrijfskosten in verhouding tot de bruto verdiende premie, inclusief herverzekering.

Bruto verdiende premie

Het totaal van de geboekte (ontvangen) premies inclusief het herverzekerde deel (de premies betaald aan de herverzekeraar), minus de premievoorziening ultimo (de premie die door de verzekeringnemer vooruit is betaald en waarvoor nog een verzekeringsprestatie geleverd gaat worden), plus de premievoorziening primo (vooruitbetaalde premie van het voorgaande jaar).

Directe binnenlandse tekening

De totale tekening (= omzet) van schade-, zorg- en inkomensverzekeraars bestaat uit directe en indirecte tekening (herverzekering aangenomen van andere verzekeraars). De directe tekening bestaat uit binnenlandse en buitenlandse tekening. De buitenlandse en indirecte tekening vormen samen ongeveer 5 procent van het totaal.

Eigen behoud

Het gedeelte van een schade dat voor rekening van de verzekeraar en niet van de herverzekeraar komt.

Eigen vermogen

Het eigen kapitaal van een onderneming waaronder het aandelenkapitaal en de reserves.

Herverzekeringskosten (of herverzekeringsmarge)

Kosten die bestaan uit de premie betaald aan de herverzekeraar, de herverzekerde schade, de provisie ontvangen van de herverzekeraar, en gemiste rente. De herverzekeringsmarge wordt uitgedrukt als percentage van de verdiende premie. Dit afgetrokken van het resultaat na rente levert het resultaat na herverzekering op.

Leven Collectief

Bedrijfsonderdeel bij verzekeraars dat zich bezighoudt met verzekeringen waarbij één partij de verzekeringnemer is voor andere partijen. Bijvoorbeeld de collectieve pensioenverzekering voor werknemers, waarbij de werkgever als verzekeringnemer optreedt.

Leven Individueel

Bedrijfsonderdeel bij verzekeraars dat zich bezighoudt met levensverzekeringen die worden afgesloten door individuele personen.

Netto combined ratio

Geleden schade en bedrijfskosten in verhouding tot de netto verdiende premie, exclusief herverzekering. De netto combined ratio is een indicator voor het verzekeringstechnische resultaat.

Premie ineens (koopsom)

Een bedrag dat een verzekerde ineens bij een verzekeraar stort om in de toekomst bijvoorbeeld een lijfrente-uitkering te ontvangen.

Premie periodiek

Het bedrag dat periodiek wordt gestort bij een verzekeraar om in de toekomst een uitkering bij overlijden (kapitaalverzekering) of om een (periodieke) uitkering te ontvangen bij leven.

Premiepensioeninstelling (PPI)

Een organisatie waar werkgevers een beschikbarepremieregeling (pensioen voor werknemers) kunnen onderbrengen. Veel PPI's zijn onderdeel van een financieel concern met daarin ook een verzekeraar.

Solvabiliteit

De mate waarin een verzekeraar in staat is om zijn (toekomstige) verplichtingen na te komen, berekend door de middelen die de verzekeraar als buffer aanhoudt te delen door de wettelijk voorgeschreven vereiste solvabiliteitsmarge. De solvabiliteitsratio hoort groter te zijn dan honderd procent.

(Technisch) resultaat na herverzekering

Het resultaat na rente (resultaat voor herverzekering) minus de herverzekeringmarge (herverzekeringskosten).

(Technisch) resultaat voor herverzekering (ook: resultaat na rente)

De verdiende premies minus de geleden schade en bedrijfskosten, plus de renteopbrengsten van de voorzieningen.

Opbouw resultaat voor schadeverzekeringen:

Geboekte premie

- Mutatie premievoorziening

= Verdiende premie

Betaalde schade

+ Mutatie schadevoorziening

= Geleden schade

Verdiende premie

- Geleden schade

- Bedrijfskosten

= Technisch resultaat voor rente

Technisch resultaat voor rente

+ Rente technische voorzieningen

= Technisch resultaat na rente

Technisch resultaat na rente

- Kosten herverzekering

= Technisch resultaat na herverzekering

Opbouw resultaat voor levensverzekeringen:

Bruto premie

- Uitgaande herverzekeringspremie
- Wijziging technische voorziening niet-verdiende premie eigen rekening
- = Verdiende premie eigen rekening

Verdiende premies eigen rekening

- + Opbrengsten uit beleggingen
- + Overige technische baten/lasten eigen rekening
- Uitkeringen eigen rekening
- Wijziging overige technische voorzieningen eigen rekening
- Winstdeling en kortingen
- Bedrijfskosten
- Beleggingslasten
- Aan niet-technische rekening toegekende opbrengst uit beleggingen
- = Resultaat technische rekening levensverzekering

Colofon

© Uitgave van het Verbond van Verzekeraars
Data Analytics Centre

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Bordewijklaan 2, 2591 XR DEN HAAG
Postbus 93450, 2509 AL DEN HAAG
Telefoon: 070 – 3338500
E-mail: info@verzekeraars.nl
Internet: www.verzekeraars.nl

